

VISIETRAJECT PROTESTANTSE GEMEENTE EMMAÜS

VERVOLGPLAN GEKOZEN KERNWAARDEN

EEN TUSSENRAPPORTAGE

september 2025

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en proces tot nu toe	3
2.	Missie en kernwaarden	5
3.	Analyse externe en interne factoren.....	7
	Demografisch	7
	Economisch	8
	Sociaal / Cultureel.....	8
	Ecologisch	8
	Politiek / Juridisch	9
	Welke ontwikkelingen hebben ons gevormd?	9
4.	Plannen per kernwaarde	13
4.1.	Kernwaarde 1: Eenheid in verscheidenheid	13
4.2.	Kernwaarde 2: God dienen in de wereld	15
4.3.	Kernwaarde 3: Met alle generaties	25
4.4.	Kernwaarde 4: Spiritualiteit en verstillig.....	39
4.5.	Randvoorwaardelijke zaken Visie Emmaüs.....	47
5.	Het vervolg	51

1. Inleiding en proces tot nu toe

In september 2024 is door de kerkenraad een visietraject geïnitieerd met als belangrijke vraag: hoe ziet onze Wijkgemeente Emmaüs er in 2035 uit. Met dit visietraject wil de kerkenraad voortbouwen op het beleidsplan van 2022. Dat beleidsplan is opgesteld als eindpunt van het proces Emmaüs 2.0 naar aanleiding van de lastige periode waarin Emmaüs toen verkeerde. In dat plan wordt vooral teruggekeken en voorstellen gedaan voor een kortere termijn, gegeven de situatie waar Emmaüs toen in zat. Daardoor geeft dat plan weinig richting voor de langere termijn.

Het is nodig om duidelijk te hebben wat voor gemeente we willen zijn, zodat keuzes rond gebouw, pastoresteam en financiën onderbouwd en met wijsheid gemaakt kunnen worden. Een heldere visie helpt ook om prioriteiten te stellen en activiteiten te initiëren. Daarnaast willen we als samengestelde gemeente groeien in eenheid, zonder diversiteit te verliezen, met Jezus als ons oriëntatiepunt.

Proces tot nu toe (van september 2024 t/m augustus 2025)

- In september 2024 is een visiegroep samengesteld die het voortouw neemt in de ontwikkeling van een missie en visie en de vertaling daarvan naar concrete keuzes en acties. Bij de start bestond de groep uit de volgende leden van de kerkenraad:
 - Bas Bastelaan
 - Kees de Bruijn
 - Judith van Klink
 - Richard de Mooij
 - Petra Verra

De visiegroep is vanaf het begin begeleid door extern begeleider (én gemeentelid van Emmaüs) Erik Verwoerd.

Gedurende het jaar zijn om verschillende redenen Judith en Bas gestopt en is in juni 2025 Erik Dijk in plaats daarvan aangesloten.

- De visiegroep heeft in het afgelopen kerkelijk jaar gesproken met honderden gemeenteleden op gespreksavonden, gemeenteavonden, sessies met een ingestelde klankbordgroep, met taakgroepen en de kerkenraad. Ook was er de mogelijkheid om inbreng te geven na een aantal kerkdiensten. De uitkomsten van dit gesprek hebben geleid tot een missie en vier kernwaarden. In de vergadering van de kerkenraad van april 2025 zijn de missie en de vier kernwaarden formeel vastgesteld door de kerkenraad.
- Om de missie en de kernwaarden concreter te maken – wat betekenen deze kernwaarden voor ons kerkzijn – is er voor elke kernwaarde een vervolgplan opgesteld. Hiertoe is er voor elke kernwaarde een zgn. kernwaarde-eigenaar benoemd voor die uitwerking verantwoordelijk was.
- De visiegroep heeft zelf een vijfde plan geschreven over de meer randvoorwaardelijke zaken die nodig zijn om de inhoudelijke plannen voor de kernwaarden mogelijk te maken.

Inhoud van het document

Dit document bevat een weergave van die vier afzonderlijke kernwaardeplannen en het randvoorwaardelijke plan.

Het document is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 2: De missie en de vier kernwaarden

Hoofdstuk 3: Analyse externe en interne factoren

Hoofdstuk 4: Plannen per kernwaarde

Hoofdstuk 5: Uitgangspunten, kaders en richtlijnen voor het vervolg

Dit document is door zijn omvang niet goed geschikt voor het bespreken van en het communiceren over de plannen. Daartoe heeft de visiegroep op basis van dit uitgebreide document een kernplan opgesteld. Dit is een separaat document – in hoofdstuk 5 worden uitgangspunten, kaders en richtlijnen voor de vervolgitwerking gegeven zoals die ook in het kernplan zijn opgenomen.

Dit document kan goed dienen als naslagwerk en bron van inspiratie bij het verder uitwerken van de plannen door de visiegroep, de kerkenraad en de taakgroepen.

2. Missie en kernwaarden

Op 23 april heeft de kerkenraad van de protestantse wijkgemeente Emmaüs in haar vergadering onderstaande missie en kernwaarden vastgesteld:

Missie:

In de protestantse wijkgemeente Emmaüs staat Jezus Christus centraal. Hij laat ons zien wie God is. Jezus is degene die ons samenbindt en hij is ons voorbeeld in zijn relatie tot God en tot de mens.

Daarom:

- omarmen we onze verscheidenheid in geloven; we leren van elkaar en ontdekken zo meer van God;
- is er plek voor en zoeken we verbinding tussen alle generaties; we hebben elkaar nodig om samen te groeien in geloof;
- is er ruimte voor spiritualiteit en verstillings, een plek om op adem te komen en om het werk van Gods Geest ruimte te geven;
- weten we ons geroepen om, in navolging van Jezus, te werken aan vrede, compassie en recht voor heel Gods schepping, dichtbij en veraf.

Kernwaarde 1: Eenheid in verscheidenheid

In deze tijd van polarisatie waarin mensen vaak tegenover elkaar komen te staan willen we als Emmaüs juist blijven zoeken naar hoe we verbonden blijven met elkaar. Wij geloven dat verscheidenheid in traditie, geloofsbeleving en overtuiging een verrijking is voor de gemeente. We zijn nieuwsgierig en mild naar elkaar. Door elkaar ruimte te geven en in gesprek te gaan, leren we van elkaar en ontdekken we meer van God. Samen groeien we in geloof en bouwen we aan een gemeenschap waarin iedereen zich welkom voelt.

Kernwaarde 2: God dienen in de wereld

Zoals Christus mensen met verdriet, zorgen, wanhoop en angst opzocht, zo zijn wij als zijn gemeente ook geroepen om bij mensen te zijn. We willen dienstbaar zijn, dichtbij en ver weg, in het dorp en in de wereld. Met open ogen en open oren zoeken we actief waar vrede, recht, troost en zorg nodig is. Daarbij sluiten we graag aan waar God al aan het werk is in de wereld. Dit vullen we zowel pastoraal, diaconaal als missionair in.

Kernwaarde 3: Met alle generaties

We willen een gemeente zijn waarin er voor alle generaties een plek is. Jong en oud leren van en met elkaar, delen hun ervaringen en bouwen samen aan de gemeente. We geloven dat iedere leeftijdsgroep een unieke bijdrage heeft en dat we elkaar nodig hebben om samen te groeien in geloof en onderlinge verbondenheid. Samen zoeken we naar hoe we kerk kunnen zijn en blijven, ook voor komende generaties.

Kernwaarde 4: Spiritualiteit en verstillings

De kerk is bij uitstek een plek om op adem te komen. Een plek waar je als mens niet wordt afgerekend op je prestaties of op wat dan ook. Een plek waar aandacht is voor je ziel. We

oefenen ons in het afstemmen op God, steeds weer, individueel en met elkaar, om het werk van de Geest ruimte te geven. Onder meer meditatie en rituelen kunnen ons helpen om het geloof van het hoofd naar het hart te brengen.

Kernwaarde-eigenaren

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven is voor elke kernwaarde een zgn. kernwaarde-eigenaar benoemd die de opdracht kreeg om de missie en de kernwaarden concreter te maken: wat betekenen deze kernwaarden voor ons kerkzijn. De kernwaarde-eigenaren zijn:

1. Eenheid in Verscheidenheid – Annelene Metz
2. God dienen in de wereld – Arjo van der Steen
3. Met alle generaties – Marianne Verburg
4. Spiritualiteit en verstillings – Petra Verra en Kees de Bruijn

3. Analyse externe en interne factoren

Bij het bepalen van de missie, de kernwaarden en de verdere uitwerking daarvan is ook gekeken naar interne en externe ontwikkelingen en factoren. Daarbij hebben we onder andere het zgn. DESTEP-model gebruikt.

D – Demografische ontwikkelingen
 E – Economische ontwikkelingen
 S – Sociale en Culturele ontwikkelingen
 T – Technologische ontwikkelingen
 E – Ecologische ontwikkelingen
 P – Politiek/Juridische ontwikkelingen

D	DEMOGRAFISCH
E	ECONOMISCH
S	SOCIAAL / CULTUREEL
T	TECHNOLOGISCH
E	ECOLOGISCH
P	POLITIEK / JURIDISCH

Demografisch

Ontkerkelijkheid en secularisatie:

Jongere generaties zijn minder kerkelijk betrokken, wat kan leiden tot een dalend ledenaantal.

In 10 jaar is de gemeente Bodegraven-Reeuwijk toegenomen met 11% tot 36.308 inwoners. Het aantal inwoners geboren buiten Bodegraven-Reeuwijk is in die periode toegenomen met 72% tot 3.190 inwoners.

De gemeente Emmaüs is in 10 jaar afgenomen met 27% tot ruim 2.000 leden. De grootste wijziging zit in de leeftijdscategorie onder de 40 jaar. In die categorie is de afname 400 personen. Het aantal gemeenteleden boven de 70 jaar is iets toegenomen. In percentage is die categorie toegenomen van 21% tot 32% van het totaal aantal gemeenteleden.

Aantal leden per leeftijdscategorie Wijkgemeente Emmaüs Bodegraven				
	2015		nov-24	
tot 10 jarigen	139	5,0%	99	4,9%
10 jarigen	276	9,9%	123	6,1%
20 jarigen	294	10,5%	128	6,3%
30 jarigen	215	7,7%	175	8,6%
40 jarigen	328	11,8%	160	7,9%
50 jarigen	509	18,3%	276	13,6%
60 jarigen	448	16,1%	418	20,6%
70 jarigen	370	13,3%	370	18,2%
80 jarigen	186	6,7%	235	11,6%
90 jarigen +	22	0,8%	44	2,2%
Totaal	2.787		2.028	

Verschil 2015 vs nov 2024		
Afname gemeenteleden	759	27%
Toename 70+	totaal 71	
	van 21% naar 32% van totaal aantal gemeenteleden	
Afname 40-	totaal 400	
	van 33% naar 26% van totaal aantal gemeenteleden	

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk					
	2013		2022		2023
Totaal	32.817		35.752		36.308
0 tot 15 jaar	6.280	19%	6.258	18%	6.398
15 tot 30 jaar	5.685	17%	6.171	17%	6.259
30 tot 45 jaar	5.871	18%	6.252	17%	6.475
45 tot 65 jaar	9.374	29%	9.680	27%	9.618
65 jaar of ouder	5.607	17%	7.391	21%	7.558
Uit buitenland	6%		8%		9%
Totaal	1.858		2.869		3.190
0 tot 15 jaar	157	8%	232	8%	276
15 tot 30 jaar	315	17%	454	16%	547
30 tot 45 jaar	570	31%	909	32%	986
45 tot 65 jaar	559	30%	923	32%	1.010
65 jaar of ouder	257	14%	351	12%	371

Bron: CBS

Verschil 2013 vs 2023		
Toename Bodegraven-Reeuwijk	3.491	11%
Toename met geboorte uit buitenland	1.332	72%

Vergrijzing: Net als in veel Nederlandse dorpen neemt het aandeel ouderen toe. Dit leidt tot een trouwe kerkgang, maar ook afname van jonge leden.

Migratie en bevolkingsgroei: Bodegraven trekt jonge gezinnen aan door de ligging tussen de Randstad en het Groene Hart. Dit kan kansen bieden om nieuwe doelgroepen te bereiken.

Economisch

Welvaart: Over het algemeen is er in Bodegraven een redelijk welvarende bevolking. Uit data van allecijfers.nl blijkt dat Bodegraven-Reeuwijk qua gemiddeld inkomen *per inwoner* in 2022 op de 84^e positie (van 342 gemeenten) staat. 4% van de huishoudens in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk heeft een inkomen op of rond het sociaal minimum. Ongeveer een kwart van de bevolking is laag opgeleid, ongeveer een derde is hoogopgeleid, de rest heeft een middelbaar opleidingsniveau. De gemiddelde bevolkingsstijging is 0,5% per jaar.

In 2024 ontvangen meer dan 400 huishoudens een kerstpakket via de Voedselbank.

Energiekosten en inflatie: Stijgende kosten voor onderhoud van gebouwen en energie drukken zwaar op kerken.

Vrijwilligers en tijdsbesteding: Economische druk (drukke banen, dubbele inkomens) beperkt de inzetbaarheid van vrijwilligers.

Sociaal / Cultureel

Gemeenschapszin: In een dorp als Bodegraven is er nog relatief sterke sociale samenhang, wat de kerk een centrale rol kan geven als ontmoetingsplek.

Individualisering: Mensen hechten meer aan persoonlijke zingeving dan aan traditionele instituties zoals de kerk.

Nieuwe vormen van spiritualiteit: Er is groeiende belangstelling voor mindfulness, yoga en alternatieve spiritualiteit. De kerk kan daarop inspelen door bredere gemeenschapsactiviteiten te bieden.

Technologisch

Digitalisering: Het werken met livestreams, podcasts en sociale media. Dit kan helpen om jongeren te bereiken en mensen die niet fysiek aanwezig kunnen zijn.

Online communicatie: Website en de Kerkapp worden belangrijker voor ledencommunicatie en donaties.

Online spiritualiteit en meditatie-apps: Er is veel animo voor digitale vormen van verstillingsinitiatieven (zoals Headspace of meditatie via YouTube) – de kerk kan hierop inspelen met eigen initiatieven.

AI en robotisering: Terwijl technologie menselijke functies overneemt, groeit de vraag naar wat mensen *echt* mens maakt – ziel, bezieling en spiritualiteit dus.

Ecologisch

Groene omgeving: Bodegraven ligt in het Groene Hart; dit versterkt de nadruk op behoud van natuur en milieu, waar kerken op in kunnen spelen met buitenvieringen, wandelmeditaties etc.

Klimaatbewustzijn: Jongere generaties verwachten dat de kerk zich ook uitspreekt over thema's als schepping, rentmeesterschap en duurzaamheid.

Politiek / Juridisch

Scheiding kerk en staat: Kerken hebben een vrije positie, maar kunnen geen overheidssteun verwachten buiten erfgoedsubsidies.

Subsidies en regelgeving: Er zijn soms regelingen voor monumentale kerken en verduurzaming. Tegelijkertijd gelden strikte regels voor veiligheid, Arbo en financiën.

Maatschappelijke rol: Overheid en gemeenten verwachten steeds vaker dat kerken bijdragen aan zorg, welzijn en integratie van kwetsbare groepen (diaconaal werk, vluchtelingenopvang).

Bezuinigingen op zorg en welzijn: Dat er bezuinigd wordt op zorg en welzijn betekent niet dat er minder noodzaak is hiervoor. Integendeel! Dat betekent dat op andere manieren invulling voor (geestelijke) zorg gevonden moet worden. De kerk kan dan een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van mensen met existentiële vragen.

Conclusie

De kerkelijke gemeente Emmaüs bevindt zich in een spanningsveld tussen **afnemende traditionele betrokkenheid** en **nieuwe maatschappelijke kansen**. Vergrijzing, secularisatie en economische druk zijn bedreigingen, terwijl **digitalisering, jonge gezinnen in de regio en duurzaamheid** kansen bieden voor nieuwe vormen van kerk-zijn en maatschappelijke relevantie.

Welke ontwikkelingen hebben ons gevormd?

In de afgelopen vijftien jaar waren er een paar belangrijke gebeurtenissen, die veel invloed hadden op wie wij nu zijn:

- De Evangelische Lutherse Gemeente, de Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente wijk 3 vormden samen de wijkgemeente Emmaüs binnen de protestantse gemeente Bodegraven¹.
- Wij gaven de nieuwe wijkgemeente de structuur van een "een ellips met twee brandpunten" om met de veelkleurigheid om te gaan.
- Het bleek moeilijk om goed met de veelkleurigheid van de nieuwe gemeente om te gaan.
- Wij kozen voor de Ontmoetingskerk als belangrijkste plaats van samenkomst. De Salvatorkerk werd verhuurd.
- Er ontstonden spanningen tussen de predikanten. Er volgde visitatie en we moesten afscheid nemen van beide predikanten.
- Wij gingen op ontdekkingsreis naar Emmaüs 2.0. Dit leidde tot een beleidsplan voor de periode 2022 -2026
- Van 2020 tot en met 2024 volgde een periode met een pastoresteam van twee kerkelijk werkers plus achtereenvolgens drie interim predikanten. In deze periode ontstonden enkele nieuwe initiatieven. In 2022 startte de zoektocht naar een nieuwe predikant, resulterend in het beroep op en aanvaarding door een nieuwe predikant (0,7).

¹ Naast de wijkgemeente Emmaüs, maken de hervormde wijkgemeente 1, voor Bodegraven en Nieuwerbrug en de hervormde wijkgemeente 2 deel uit van de protestantse gemeente Bodegraven.

Het samengaan

De Hervormde Gemeente Wijk 3 en de Gereformeerde/Evangelisch Lutherse Kerk werkten al met elkaar samen in het jeugdwerk en de diaconie. De geloofsopvattingen in wijk 3 waren wat 'ruimer' dan in de Wijken 1 en 2. Er kon ook wat meer in de kerkdiensten. Toch geloofde men in wijk 3 meer behoudend dan binnen de samenwerking van Gereformeerde Kerk en Evangelisch Lutherse Gemeente. Binnen die samenwerking was er wel een behoudende stroming, maar ook een grote vrijzinnige stroming. Je zou deze gemeenten meer contemplatief kunnen noemen.

Predikanten en vrijwilligers hebben veel gedaan om de beide gemeenten te verenigen tot de wijkgemeente Emmaüs in 2012. Door verschillen in geloofsbeleving (en gemeentecultuur) was dat niet eenvoudig. Sommigen zeggen achteraf, dat er niet genoeg aandacht is besteed aan deze verschillen. Zij vermoeden dat het daarom moeilijk bleef goed om te gaan met de veelkleurigheid van de nieuwe gemeente.

De nieuwe structuur

Wij hoopten dat de structuur van "een ellips met twee brandpunten" hierbij zou helpen. Hiermee bedoelden wij, dat twee predikanten van verschillende signatuur elk een geloofsstroming zouden bedienen. Tot halverwege 2020 hielden we hieraan vast. Achteraf heeft het niet opgeleverd wat wij hoopten. Volgens sommigen heeft de structuur juist voor meer verwijdering gezorgd. Er groeide aan beide kanten ongenoegen over (vermeende) dominantie van de andere stroming.

De veelkleurigheid

Omgaan met de veelkleurigheid was niet gemakkelijk. De kerkenraad heeft op verschillende manieren geprobeerd recht te doen aan de veelkleurigheid in de gemeente. De oprichting van 'Platform Mutare', mede op verzoek van de kerkenraad paste in die zoektocht. De kerkenraad en het platform wilden ruimte bieden voor bezinning op veranderend geloven. Wij hoopten zo beter om te gaan met de veelkleurigheid. Het platform deed zijn best om duidelijk te maken wat de bedoeling was. Desondanks ontstond er onbegrip en soms zorgen over de bedoelingen van Mutare.

De veelkleurigheid veranderde ook. Er kwamen nieuwe kleuren bij. Een jongere generatie volwassenen ging anders geloven. Zij willen op een andere manier betrokken zijn bij de kerk. De verschillen van vroeger vinden zij niet zo belangrijk. Zij verlangen vaak naar nieuwe vormen om te vieren. Maar ook nieuwe vormen van gemeenschap. Velen zetten vraagtekens bij alles wat vroeger vanzelfsprekend was.

Wij wilden die veelkleurige gemeente graag bedienen. Daarom zijn er zoveel verschillende vieringen en activiteiten naast de zondagmorgen kerkdiensten. Hoewel een flinke groep gemeenteleden meerdere diensten bezocht heeft elke viering ook een eigen groep bezoekers. Helaas leidde dit niet tot meer respect en waardering voor elkaar. Bij veel bezoekers van onderscheidende vieringen leefde een gevoel dat zij wel getolereerd worden maar er niet volwaardig bij mochten horen.

Keuze voor de Ontmoetingskerk

Enkele jaren geleden besloten wij de (hervormde) Salvatorkerk niet meer zelf te gebruiken. De Ontmoetingskerk werd ons centrale kerkgebouw. De Salvatorkerk werd verhuurd. Veel voormalig hervormden beleefden dit nog lang als een pijnlijk verlies. In de Ontmoetingskerk voelden sommigen zich lang niet thuis.

De predikanten in de structuur

Binnen de structuur van "een ellips met twee brandpunten" was er ruimte voor twee predikanten. Elk moest een deel van de gemeente bedienen. Volgens sommigen waren er vanaf het begin spanningen tussen de twee predikanten. Bij de laatste twee predikanten bleken deze spanningen niet oplosbaar. Er is veel geprobeerd, maar het lukte niet. Er volgde bijzondere visitatie vanuit de classis. We kunnen verschillende oorzaken aanwijzen voor de spanningen. De verschillen in persoonlijkheid waren groot. Beide predikanten verschilden sterk van mening over de invulling van het beroep. Maar de verschillende geloofsopvattingen speelden ook een rol. En ook de gekozen structuur. De visitatiecommissie onderkende dit. Daarom adviseerde zij dat de gemeente opnieuw en grondiger met de veelkleurigheid aan de slag moest gaan. Met deze twee predikanten zou dat niet gaan. Daarom was het wenselijk dat zij binnenkort afscheid zouden nemen. Helaas is het advies niet overgekomen zoals het bedoeld was. Er ontstonden misverstanden en wij kwamen tegenover elkaar te staan in de gemeente. Daardoor heeft het lang geduurd voordat wij goed afscheid konden nemen van onze beide predikanten

Ontdekkingsreis naar Emmaüs 2.0

Eind 2020 hebben wij een beroep gedaan op een interim-predikant om ons te begeleiden in deze situatie. Daarnaast deden wij een beroep op een onafhankelijke voorzitter. De interim predikant heeft zich verdiept in onze situatie. Hij adviseerde de kerkenraad om samen met de gemeente een ontdekkingsreis te beginnen naar een nieuwe toekomst voor Emmaüs. Een veelkleurig begeleidingsteam zou als reisleader de reis begeleiden. Voordat we samen op weg konden moest er nog wat uitgesproken en verwerkt worden. Maar al snel werd duidelijk dat wij in alle veelkleurigheid graag samen verder wilden. Er moest dan wel meer ruimte en respect komen voor elkaar. Dit maakte de weg vrij voor volgende stappen op weg naar Emmaüs 2.0. Dat was een traject van zelfonderzoek als gemeente, "Wie zijn wij?"; en van bezinning op de vraag hoe wij onze toekomst zien. Dit proces heeft geleid tot een nieuwe beleidsplan, waarin het profiel van de Emmaüs-gemeente, zoals wij dat zelf in die periode beleefden, is opgenomen.

2020 - 2024 Nieuwe initiatieven en een nieuwe predikant

In het beleidsplan 2022 - 2026 is de rode draad: zoek verbinding, ga met elkaar in gesprek over de inhoud van het geloof. De kerkenraad heeft sindsdien een aantal inhoudelijke bezinningsmiddagen gehouden. De communicatie vanuit de kerkenraad naar de gemeente is veel intensiever geworden, bijvoorbeeld door regelmatig aan het begin of einde van de dienst de gemeente te informeren over ontwikkelingen en voorgenomen besluiten, en door middel van een vaste rubriek in Kerkmag van de voorzitter van de kerkenraad. De gemeenteavonden die in deze periode worden georganiseerd hebben een mooie opkomst van betrokken gemeenteleden.

Het is ook een periode waarin we het lang zonder vaste eigen predikant moeten doen. De twee kerkelijk werkers worden bijgestaan door drie opeenvolgende interimpredikanten. Dat functioneert prima, maar het verlangen naar een nieuwe eigen predikant is er nadrukkelijk. Eind 2022 stelt de kerkenraad een beroepingscommissie samen die op zoek gaat naar een nieuwe predikant. De afnemende financiële positie biedt helaas maar ruimte voor één full time predikant. De zoektocht leidt in 2024 tot het beroep op een nieuwe predikant, die het beroep ook aanneemt. In oktober 2024 doet de nieuwe predikant intrede.

Vanaf 2021 ontstaan een aantal mooie initiatieven. De introductie van de Emmaüs-app zorgt voor een moderne, snelle en persoonlijke manier van communiceren met en tussen de aangesloten (ca. 440) gemeenteleden. Ook lief en leed wordt in deze app gedeeld, wat de onderlinge betrokkenheid vergroot.

Het fenomeen Kliederkerk doet zijn intrede door de inzet van een enthousiast team. In deze vorm van kerkzijn wordt het samen gemeente zijn op een speelse manier beleefd. Het is een vorm die verbinding stimuleert en waar onderlinge geloofsverschillen nauwelijks een rol spelen.

De taakgroep Jongeren ontwikkelt een nieuw beleid en stimuleert actief de betrokkenheid van gezinnen met jonge kinderen.

De taakgroep Eredienst gaat aan de slag met het advies van het gemeenteberaad uit 2021 en ontwikkelt en implementeert een visie op de eredienst waarbij de morgendiensten in drie categorieën worden ingedeeld. De categorie Ontmoeten en Beleven, waarin het samen gemeente zijn centraal staat, krijgt veel ruimte. De SHH-diensten en de al genoemde kliederkerkvieringen vallen hier ook onder.

Als het maandelijkse kerkmagazine door gebrek aan mankracht dreigt te verdwijnen, staat toch weer een nieuwe groep gemeenteleden op die Kerkmag nieuw leven inblaast.

Platform Mutare ziet dat haar gedachtegoed steeds meer als één van de kleuren in de gemeente wordt geaccepteerd en ziet het daarom niet langer als noodzaak om als afzonderlijke groep hun activiteiten te organiseren en brengt deze onder bij de taakgroepen Bouwen & Ontmoeten en Eredienst.

Voor een aantal taakgroepen en andere kerkelijke taken blijft het lastig om voldoende menskracht op de been te krijgen, toch kunnen we stellen dat de hierboven beschreven ontwikkelingen, inclusief de intrede van de nieuwe predikant, duidelijk heeft gezorgd voor nieuw elan in de gemeente.

Dit nieuwe elan geeft aan dat we in een nieuwe fase van Emmaüs zijn aanbeland. Dat, plus het gesprek over de taakverdeling tussen de nieuwe predikant en kerkelijk werkers dat nu nodig is, biedt ruimte en maakt het nodig om opnieuw na te denken over de vraag hoe wij kerk willen zijn, nu en in de komende jaren.

4. Plannen per kernwaarde

In dit hoofdstuk is de uitwerking van de vier kernwaarden beschreven, zoals deze door de kernwaarde-eigenaren zijn opgesteld. In een bijeenkomst van de visiegroep met de kernwaarde-eigenaren zijn deze plannen besproken en becommentarieerd.

Voor het uiteindelijke totaalplan vormen deze plannen per kernwaarde de basis. Dat betekent niet dat alle ideeën die in de afzonderlijke kernwaardeplannen worden genoemd één op één in het totaalplan zijn opgenomen (zie ook hoofdstuk 5).

4.1. Kernwaarde 1: Eenheid in verscheidenheid

Achtergrond

We leven in een postmoderne tijd waarin veel nadruk ligt op de subjectieve manier waarop wij de werkelijkheid waarnemen. De aandacht voor diversiteit, perspectief, context en verschil is ook in de kerk doorgedrongen. Binnen Emmaüs zijn er allerlei verschillen in geloofsbeleving en overtuiging en die verschillen mogen er zijn: we verlangen naar een diverse en inclusieve kerk, waar iedereen zich welkom voelt. We willen de kerk laten bloeien als een boeket met vele bloemen: allemaal verschillend, samen nog mooier. De geschiedenis van Emmaüs als gemeente die voortkomt uit een fusie van drie kerken versterkt dit gegeven. We willen het goede van de tradities waar we uit voortkomen behouden.

Tegelijk levert de omgang met verschillen in de praktijk nogal eens worstelingen op. Het uithouden met pluraliteit is niet eenvoudig. We leven met het hoge ideaal dat we gemeente van Christus zijn en geroepen om Hem na te volgen. Maar we zijn ook maar een clubje mensen met gebreken dat er regelmatig een zootje van maakt. Die beide kanten van de medaille verdienen aandacht: Gods missie met deze wereld wordt niet minder omdat wij falen. En mensen blijven feilbare mensen, ook als je gelooft en zelfs als je vol bent van Gods Geest. Conflict, strijd en verschil van inzicht horen bij iedere club, of dat nu een sportclub, een buurtvereniging of een geloofsgemeenschap is. Dat is iets wat we in alle nuchterheid moeten constateren.

Eenheid kan als een zware last op onze schouders voelen. Impliciet of expliciet vinden we vaak dat er sprake moet zijn van eenheid in een kerk. Maar wat die eenheid is, daar heeft iedereen weer eigen ideeën over. Een goed voorbeeld daarvan is onze visie op Jezus: wie is Hij? We zijn het erover eens dat Hij ons heel goed doet, maar we hebben verschillende opvattingen over wat zijn betekenis is en waarom Hij ons goed doet. Wat ons als christenen helpt is het besef dat wij aan elkaar gegeven zijn. Samen kerk zijn begint met het aanvaarden van elkaar, dat geeft een ander uitgangspunt voor het gesprek. We proberen elkaar niet te overtuigen, en ook maken we ons niet los van elkaar, maar samen zoeken we naar de beste manier om God te dienen en onze naaste lief te hebben. Biddend, lezend en dienend. Zo proberen we voorbij polarisatie en bubbelvorming te komen. We vinden ontspanning in de overtuiging dat eenheid er al is. God geeft eenheid in het geloof. Wij als mensen en kerken hoeven die eenheid niet te maken, wij mogen die eenheid belijden. De bijbel roept op tot eensgezindheid – en dat is iets anders dan dat je het over alles eens moet zijn.

Het omgaan met verschillen vraagt om oefening. Eensgezindheid gaat niet alleen over meningen en standpunten, maar ook over een houding. De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing (Galaten 5). Die vrucht levert niet altijd een oplossing op in geval van verschil van inzicht, maar wel stapjes voor een dans met elkaar en met de verschillen. Je gaat anders met elkaar en het verschil van inzicht om.

Hoe pijnlijk verschillen ook kunnen zijn, diversiteit kan ons helpen om vanuit andere perspectieven naar onszelf te kijken. De blik van een ander helpt ons om onszelf beter te begrijpen, en helder te krijgen waarom we worstelen met bepaalde vragen. Pluraliteit kan een heilzame correctie zijn op onze eigen vooringenomenheid. En meer nog: we zijn ons ervan bewust dat ons perspectief beperkt is. We hebben alles en iedereen nodig om iets van Gods liefde te begrijpen.

Wat lezen we in de Bijbel over deze kernwaarde?

Efeziërs 3:18-19; We hebben elkaar nodig om de lengte en de breedte, de hoogte en de liefde van Christus te kennen die alle kennis te boven gaat.

Romeinen 14:1-19; Aanvaard elkaar ondanks verschillen. Oordeel niet, maar handel overeenkomstig de liefde. Zoek naar wat de vrede bevordert en naar wat opbouwend is voor elkaar.

1 Korintiërs 12; Samen vormen we het lichaam van Christus, niemand kan dat in zijn eentje. We zijn verschillend en hebben allemaal onze eigen plek in het geheel.

Handelingen 11-15 (over de toetreding van niet-Joden tot de christelijke gemeenschap); Kerk ben je samen, maar je hoeft niet allemaal hetzelfde te zijn/worden. Focus niet op de verschillen, maar op de weg die God met ieder van ons gaat. Wie bij Christus hoort, hoort bij elkaar: dat is ons vertrekpunt.

Galaten 3:27-28 “U allen die door de doop één met Christus bent geworden, hebt u met Christus omkleed. Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus.” Iedereen mag erbij horen, ongeacht alle verschillen die er tussen mensen zijn.

Geen specifieke tekst, maar lange lijn: Jezus zoekt mensen op met de meest verschillende achtergronden. Mensen die heel anders zijn, doen en denken dan Hij. (of misschien toch een tekst: Matteus 15:21 e.v. over Jezus' ontmoeting met een Kanaanitische vrouw. Komt Jezus door haar tot een nieuw inzicht?)

Uitwerking kernwaarde

Eenheid in verscheidenheid is geen ‘innovatieve’ kernwaarde, zoals de andere kernwaarden. Hier ligt geen onontgonnen gebied waar invulling aan gegeven moet worden. Het heeft meer te maken met een mentaliteit, die het hele gemeente-zijn doortrekt. Hoe kunnen we deze kernwaarde komende tijd invulling geven? Dat heeft te maken met:

- **Focus:** het onderwerp binnen de bestaande activiteiten aandacht geven.
In kerkdiensten: meerstemmigheid van de christelijke traditie laten klinken, verschillen niet gladstrijken maar (de kracht en moeite ervan) benoemen, mensen met elkaar in

gesprek brengen in of rondom de kerkdienst.

B&O: thema-avonden organiseren, waarbij de inzet is: lukt het ons om in gesprek te gaan over een onderwerp waar de meningen over uiteenlopen? DMV een panel/forum met experts of juist gemeenteleden. Niet uit zijn op makkelijke antwoorden of oplossingen, maar de verschillen durven laten bestaan.

Pastoraat en/of B&O: voorzien in gespreksmateriaal, dat overal in de gemeente ingezet kan worden.

- **Cultuurverandering:** in gesprek gaan over hoe we met elkaar omgaan. Mogelijk een set 'leefregels' met elkaar opstellen: niet oordelen, eerst luisteren etc.
- **Leiderschap:** hoe kunnen de pastores en de kerkenraad drager zijn van deze cultuurverandering? Hoe maken we ons dit eigen? Is de kerkenraad / zijn taakgroepen een afspiegeling van de diversiteit die we in huis hebben? Hebben de kerkenraad/taakgroepen ondersteuning nodig om dit thema invulling te geven/te belichamen?
- **Gavengericht werken:** verschillen worden zichtbaar in meningen en standpunten, maar ook in gaven en talenten. Laten we daar oog voor hebben en ze als een geschenk ontvangen. We hebben en kunnen niet alles, maar dat maakt ons ook afhankelijk van elkaar en bevordert de eenheid. Laat bloeien wat we in huis hebben, laat liggen wat doodbloedt. Ondersteun gemeenteleden met een gaventest, zelfscan, 'traineeship', coaching etc.

4.2. Kernwaarde 2: God dienen in de wereld

Externe ontwikkelingen (kernwaardespecifiek)

- [Gen Z'ers zijn geloviger dan millennials: hoe komt dat? - DIT](#) Al tientallen jaren zien we in Nederland hetzelfde patroon: elke nieuwe generatie gelooft minder dan de vorige en keert de kerk steeds vaker de rug toe. Maar recent [onderzoek](#), van onder andere de KRO-NCRV en de Vrije Universiteit Amsterdam, wijst op een breuk: voor het eerst is de jonge generatie, *gen Z*, geloviger en kerkelijker dan de generatie boven hen, de millennials. Dit blijkt uit het tienjaarlijkse onderzoek *God in Nederland*, naar de ontwikkelingen rond geloof in ons land, gemeten onder ruim 2000 mensen. In 2024 noemde 27 procent van gen Z'ers (geboren tussen 2001 en 2007) zich gelovig, terwijl dat aantal voor millennials (geboren tussen 1986 en 2000) maar voor 22 procent gold. Ook is het aantal protestantse kerkleden bij de jongere generatie groter dan bij millennials.
- Rapport *Op hoop van zegen* (Protestantse Kerk in Nederland): beschrijft dat 50% van de mensen in pioniersplekken niet eerder betrokken was bij de kerk. Bij Kliederkerken is dit 55%. Dat is heel hoog t.o.v. het aantal nieuwe toetreders bij bestaande kerken. Blijkbaar slagen deze nieuwe vormen van kerkzijn er in om weer in verbinding te komen met mensen die niet kerkelijk betrokken zijn.
- Het onderzoek van Motivaction (2011) bevestigt dat de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) voornamelijk aansluiting vindt bij slechts twee van de acht door Motivaction onderscheiden mentaliteitsgroepen: de **traditionele burgerij** en de **postmaterialisten**. Deze groepen vormen respectievelijk 16% en 10% van de Nederlandse bevolking. De

overige zes groepen, waaronder de moderne burgerij, opwaarts mobilen en kosmopolieten, voelen zich over het algemeen niet aangesproken door de boodschap en stijl van de PKN. [SlidePlayer+5RD.nl+5Het Parool+5Het Parool+1Trouw+1](#)

Deze bevindingen benadrukken de uitdaging voor de PKN om haar boodschap en benadering aan te passen om een breder publiek te bereiken. Het volledige onderzoek is destijds uitgevoerd in opdracht van de PKN en is samengevat in diverse publicaties, waaronder artikelen in Trouw en het Reformatorisch Dagblad.

De gemeenten binnen de Protestantse Kerk hebben als basistaak om Missionair, Diaconaal en Pastoraal te zijn. Dit zijn basistaken van de gemeenten die niet optioneel zijn. Meer hierover in Ordinantie 8 van de Kerkorde: [Ordinantie 8 - De missionaire, diaconale en pastorale arbeid van de gemeente | Protestantse Kerk in Nederland](#).

Wat kunnen we leren van andere gemeenten?

Er zijn honderden gemeenten die invulling geven aan deze kernwaarde. Afhankelijk van de theologische ligging en de context van de gemeente wordt er een meer pastorale, diaconale of missionaire insteek gekozen in hoe een gemeente verbinding legt met de omgeving.

Hierbij wat voorbeelden:

- Een meer pastorale insteek: Rouwgroepen, openstellen gebouw voor andere partijen (zie ook deze bijeenkomst: [Webinar: Hoe voeg je buurtfuncties toe aan kerkgebouwen? - VKB | Vereniging Kerkrentmeesterlijk Beheer](#)), maatjesprojecten ([Kinderen en jongeren - Hervormde Gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel](#)) etc.
- Een meer diaconale insteek: [Kerk zijn doe je met elkaar | Kerk in Actie](#)
- Een meer missionaire insteek: [Zoek een kerk | Protestantse Kerk in Nederland](#) (selecteer op pioniersplekken).

Wat kunnen we leren vanuit de literatuur:

Binnen de Protestantse Kerk is een team verantwoordelijk voor hoe kerken verbinding kunnen leggen met mensen die niet kerkelijk betrokken zijn. Er zijn een aantal keuzes die je kunt maken als gemeente als het gaat over hoe je 'God dienen in de wereld' vorm wilt geven. Alle mogelijke vormen vinden in de praktijk al plaats. Het belangrijkste in het proces is dat wat je doet voorkomt uit een 'luisterfase' ([De kunst van luisteren: ontdek Gods missie in je omgeving | Protestantse Kerk in Nederland](#)) en daarmee aansluit bij de context (

Een belangrijk artikel hierbij is: [Artikel Contextualisatie. Theorie en praktijk.pdf](#)). Er is dus geen goed of fout.

Een aantal facetten van 'God dienen in de wereld' zijn:

1. **Focus:** Is het pastoraal, diaconaal of missionair qua insteek of een combinatie?
2. **Doelgroep:** Randkerkelijk of mensen die nooit kerkelijk betrokken zijn geweest? Bepaalde generatie, culturele achtergrond, wijk/stad etc.
3. **Mate van relatie/communityvorming:** Je kunt eenmalig een financiële bijdrage leveren (diaconie), een activiteit organiseren (rommelmarkt/sponsoractie/kerstnachtdienst etc.) of bouwen aan een nieuwe community met mensen die niet kerkelijk betrokken zijn.

4. **Eigenaarschap:** Is de Emmaus de eigenaar en organisator van het initiatief? Doen we als gemeente mee met een initiatief van een andere gemeente of organisatie? Of doen gemeenteleden mee op persoonlijke titel met initiatieven van andere organisaties/kerken?
5. **Verwelkomen, bezoeken, uitzenden:** Dit gaat kort gezegd over of je mensen uitnodigt om naar ons te komen, of dat je als kerk naar de mensen toe gaat.

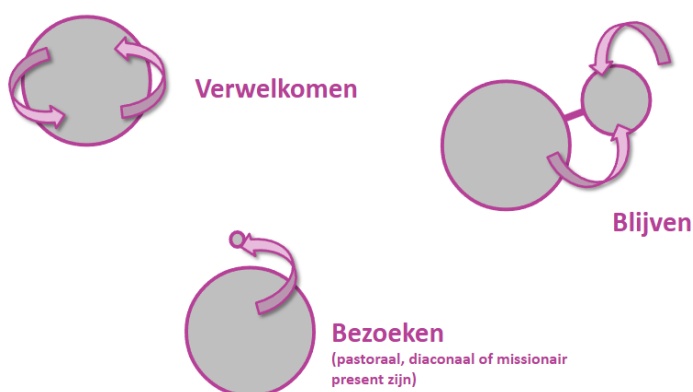
Verwelkomen betekent dat je als kerk zoekt naar manieren om drempels te verlagen voor mensen om betrokken te raken bij de gemeente. Je nodigt ze uit om te komen, doet aanpassingen waar mogelijk en hoopt dat ze (blijvend) betrokken raken. Concreet betekent dit dat je gaat luisteren naar de mensen die niet meer komen en aanpassingen doet om hen weer te betrekken bij de bestaande gemeente.

Bezoeken betekent dat je mensen bezoekt waar ze zijn. Ze komen niet naar de gemeente, maar je gaat naar de mensen toe en bent present. Dit kan zowel diaconaal (voedselbank), pastoraal (gesprek rondom begrafenis) of missionair (loket levensvragen: [Loket levensvragen – Immanuelkerk Krimpen](#)). Het doel is niet om mensen aan een gemeenschap te verbinden.

Blijven: Soms zie je dat de kloof tussen kerk en samenleving zo groot is, dat het niet lukt om mensen weer in verbinding te brengen met de bestaande kerk. Er moet gezocht worden naar nieuwe vormen van kerkzijn. Dit noemen we 'Blijven'. Pioniersplekken, stadskloosters, online communities, kliederkerken op basisscholen etc. zijn vormen waarop dit kan. Het doel is om een nieuwe community te vormen met mensen die niet kerkelijk betrokken zijn. (www.lerenpionieren.nl)

In het onderstaande plaatje zie je een grijze cirkel die staat voor de bestaande gemeente.

De kleine grijze cirkel staat voor een ontmoeting met een persoon (Bezoeken) of een community (Blijven). Dit zijn verschillende manieren van hoe je missionair kunt zijn.

vb. 1. Je kunt bijv. kiezen voor een eenmalige (mate van relatie) pastorale activiteit (focus) als bijv. een dienst (verwelkomen) met eeuwigheidszondag waar we het hele dorp (doelgroep) voor uitnodigen.

Of

vb. 2. Je kijkt of je een team kunt vormen dat in gesprek gaat met de dertigers in de kaartenbak(doelgroep) die niet meer kerkelijk betrokken zijn. Ze geven aan dat de huidige vorm van kerkzijn niet meer bij hen past. Je gaat samen met hen op zoek naar nieuwe manieren om het christelijk geloof te verkennen en te verdiepen. Er ontstaat een nieuwe community (Blijven) van dertigers, verbonden aan de gemeente (eigenaarschap). De focus ligt op een cursus opvoeden (pastoraal) en een gespreksgroep (pastoraal/missionair).

Wat kunnen we leren van experts

- Lees dit artikel. [Wie wil er missionair zijn .pdf](#) Denk na over waarom je missionair zou willen zijn als gemeente en wat we hier als gemeente mee bedoelen. Missionair-zijn is in beweging komen terwille van anderen, maar ook namens de Ander.
- Begin met 'viervoudig luisteren' en sluit aan bij waar mensen zitten <https://protestantsekerk.nl/verdieping/pionieren-begint-met-luisteren/>
- Ga niets voor mensen doen, maar met mensen
- Kijk wat er al gebeurt en sluit hierbij aan. Je hoeft niet altijd iets nieuws te doen, maar soms kun je de dingen die je doet wel anders organiseren (met mensen) waardoor ze uitnodigender worden.
- **Werk samen** met andere organisaties en kerken waar mogelijk
- Kijk altijd of je een **team** kunt vormen van mensen die zich samen willen gaan inzetten. Zijn er geen mensen die het initiatief willen dragen, dan moet je er niet aan beginnen. Het plan is niet goed, er is geen behoefte aan of sluit niet aan bij de visie van de gemeente.
- Begin bij de **mensen waar (nog) relatie** mee is, maar die niet meer actief betrokken zijn. Hoe verder mensen af staan van de kerk en het geloof, hoe lastiger het vaak is om met hen in contact te treden en iets voor hen te betekenen. Advies: focus in eerste instantie op de kaartenbakleden en dan met name op de dertigers (met of zonder kinderen). Deze hebben vaak jonge kinderen, waar ook al veel aanbod voor is binnen de gemeente. Denk aan ouders die hun kind laten dopen maar niet actief betrokken zijn, nieuw ingekomenen, mensen die in de kaartenbak zitten. Ga naar hen luisteren. Dit zijn ook vaak kinderen van ouderen in de gemeente die zelf ook op zoek zijn naar wat het geloof en de kerk voor hun kinderen kan betekenen. De kans is groot dat er draagvlak in de gemeente is om met deze groep aan de slag te gaan.
- Zorg dat je wat je organiseert ook kunt betalen. Denk hierbij ook aan fondsenwerving, betalen door doelgroep en **andere vormen van financiering** ([12. Financiële duurzaamheid | Protestantse Kerk in Nederland](#))

Laat het idee los dat iedereen op dezelfde manier bij de gemeente betrokken zou moeten zijn. Je zult nooit iedereen in de kerk zien op zondagochtend. Dat betekent niet dat mensen zich geen onderdeel voelen van de gemeente en niet geloven. Kerkzijn is breder dan de eredienst. Het **belonging, believing, behaving**-model beschrijft de volgorde van geloofsontwikkeling binnen kerkelijke gemeenschappen. Mensen beginnen vaak met **belonging**: ze voelen zich welkom in de gemeenschap, zonder directe druk om te geloven of zich te gedragen volgens de normen. Pas wanneer ze zich verbonden voelen, komt de fase van **believing**, waarin ze hun geloof verdiepen. Uiteindelijk volgt **behaving**, wanneer hun overtuigingen zich vertalen naar gedrag en keuzes in het dagelijks leven. Dit model

benadrukt dat gemeenschap en relaties de basis vormen voordat geloof en gedrag zich ontwikkelen, een benadering die vaak wordt toegepast bij pioniersplekken en Fresh Expressions. Kanttekening: De gemeenschap kan (on)bewust toch een bepaald verwachtingspatroon hebben. (bijvoorbeeld: je hoort er pas helemaal bij als je dit gedrag vertoont en deze keuzes maakt).

Wat lezen we in de Bijbel over deze kernwaarde?

We geloven dat we als gemeente niet op onszelf bestaan. Zoals Jezus zelf naar de wereld kwam om mensen op te zoeken in hun nood, zo worden ook wij geroepen om aanwezig te zijn in deze wereld – om God te dienen door onze naaste te dienen.

Dat is geen moderne vondst of enkel een praktische invulling van kerk-zijn. Het is een diepe bijbelse roeping, geworteld in de beweging van God zelf. Missionair werk – of je het nu pastoraal, diaconaal of evangeliserend invult – begint bij God.

Een God die zendt

De Bijbel staat vol van beweging. Niet alleen mensen die op reis gaan, maar vooral een God die *zélf in beweging komt*. Missionair zijn begint bij Hem:

- **Genesis 12:1-3** – God roept Abram: “Ga uit uw land...” met als doel dat alle volken gezegend zullen worden.
- **Lukas 4:18-19** – Jezus zegt: “De Geest van de Heer rust op Mij... Hij heeft Mij gezonden...” om goed nieuws te brengen aan wie lijdt.
- **Johannes 20:21** – Jezus zendt zijn volgelingen: “Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik jullie.”

God zendt – niet uit plichtsbesef, maar uit liefde. En Hij zendt ook ons, als gemeente in Bodegraven, om in liefde en afhankelijkheid deel te nemen aan Zijn werk.

Dienen zoals Jezus

Onze roeping is niet anders dan die van Jezus: aanwezig zijn bij mensen in hun kwetsbaarheid.

- **Mattheüs 25:35-40** – “Wat jullie gedaan hebben voor één van de onaanzienlijksten, dat hebben jullie voor Mij gedaan.” Jezus vereenzelvigd zich met de hongerige, vreemdeling, zieke, gevangene. Door hen te dienen, dienen we Hem.
- **Filippenzen 2:5-7** – Christus nam de gestalte aan van een dienaar. Ook wij worden uitgenodigd om een dienende houding aan te nemen – zonder eigenbelang, vol overgave. Dit maakt onze dienst aan Bodegraven en de wereld geen ‘project’, maar een geestelijke houding. Zoals Jezus ons diende, zo willen wij anderen dienen.

God is al aan het werk – wij sluiten aan

Het artikel “*Wie wil er missionair zijn?*” laat zien dat dit ‘uitgezonden zijn’ niet begint bij óns. Het is niet ónze missie – het is *Gods missie (missio Dei)*:

- “Niet de kerk heeft een missie, maar Gods missie schept de kerk.”
Wij stappen in een beweging die al begonnen is. We hoeven het wiel niet uit te vinden, we hoeven de wereld niet te ‘redden’. We mogen ontdekken waar Gods Geest al werkt – in mensen, in structuren, in onverwachte plekken – en ons daarbij aansluiten.

Liefde is de hartslag

De basis van alles is niet strategie of effectiviteit, maar liefde:

- **1 Johannes 4:12,16** – “God is liefde... wie in die liefde blijft, blijft in God.”

- Het artikel benadrukt: “Missie is in beweging komen **terwille van anderen, namens God**, vanuit liefde.”
Geen macht, geen dwang, geen overreding – maar kwetsbare liefde, luisterend, dienend, respectvol.

Wat betekent dit voor ons?

Als Emmaüs willen wij:

- **Aanwezig zijn waar mensen zoeken, lijden of vergeten zijn** – net als Jezus.
- **Zien waar God al aan het werk is**, en daar met vreugde op aansluiten.
- **Dienstbaar zijn** – pastoraal, diaconaal en missionair.
- **Licht en zout zijn** – zichtbaar bijdragen aan vrede, recht en troost in Bodegraven en daarbuiten.

Zoals Jezus zei:

- “Jullie zijn het licht in de wereld... laat jullie licht schijnen voor de mensen, opdat zij jullie goede daden zien en eer bewijzen aan jullie Vader in de hemel.” — **Mattheüs 5:14-16**

Uitwerking kernwaarde

Het uitgangspunt voor het vervolg:

Vanuit de gemeente zijn heel veel ideeën genoemd van wat we allemaal zouden kunnen doen. Hier zitten heel veel goede ideeën bij. De valkuil is echter dat we losse dingen gaan doen. We ontmoeten mensen eenmalig en verliezen ze daarna weer uit het oog. We kiezen ervoor om minder losse dingen te doen, maar te kijken hoe we bestaande activiteiten aan elkaar kunnen verbinden om zo aan relaties te bouwen. Of om iets nieuws te starten waar in samenhang activiteiten voor een specifieke doelgroep worden georganiseerd. Met hetzelfde doel, een gemeenschap bouwen met mensen die niet (meer) kerkelijk betrokken zijn. Alle energie die naar losse activiteiten gaat kan niet gestoken worden in het bouwen van relaties. Dus we kiezen ervoor om focus aan te brengen en intensief te investeren in een bepaalde doelgroep (meerdere opties mogelijk) in plaats van veel verschillende dingen eenmalig te doen. De goede ideeën zouden wel gekoppeld kunnen worden aan waar aan gemeenschappen wordt gebouwd. Dus bijv. het idee van een kookgroep niet als los idee, maar koppelen aan de opbouw van een gemeenschap met dertigers.

Kerkdiensten:

- Visie uitdragen waarom en hoe we met deze kernwaarde aan de slag zijn.
- Deel verhalen van bestaande initiatieven, blijf de gemeente meenemen
- Voor mensen die naar de kerk willen komen zijn er genoeg opties, hier hoeven niet perse nieuwe vormen bij.
- Kliederkerk kan nog meer ingezet worden om mensen te betrekken die niet kerkelijk betrokken zijn.

Kinder- en jeugdwerk

- De Taakgroep Jongeren ondersteunt en support het Youth Alpha team. Zij hebben iets te bieden, wat wij nog niet in huis hebben. Wij verwijzen jongeren die meer willen weten

van het christelijk geloof soms naar hen door en geven het team ook financiële support. Wij vangen de jongeren die YA gedaan hebben na afloop ook weer op (dat is het voornemen, in de praktijk is het soms lastig om een juiste plek te vinden waar de jongeren na YA echt terecht kunnen. Een optie die wordt verkend is om deze jongeren te verbinden aan de belijdeniscatechese). Eenmaal per jaar doet een medewerker uit het team verslag bij de taakgroep vergadering.

- Evt. kamp leusden voor tieners. Dit alleen doen wanneer er wordt gekozen om met veertigers en hun tieners een gemeenschap te willen bouwen. Zie 'grote nieuwe plannen'. Anders niet doen.

Inrichting en gebruik van het gebouw

- Zorg voor een zoveel mogelijk multifunctioneel gebouw. Om door diverse groepen gebruikt te kunnen gaan worden.
- Grote keuken met ruimte om te eten die makkelijk schoon te maken is.
- Lutherse kerk tot stiltecentrum inrichten. Kapel die met zijdeur vaker open is?
- De eigen gemeente gaat voor als het gaat om het gebruik van de ruimtes, maar op dit moment staat het gebouw grotendeels leeg. Dat is zonde!
- Deel evt. het gebouw met een andere geloofsgemeenschap

Pastoraat

- Extra inzetten op pastoraat rondom mensen die niet kerkelijk betrokken zijn. Luister naar wat hen bezighoudt en hoe we als kerk hierbij kunnen aansluiten. Vraag hier evt. mensen specifiek voor. Dit kan ook ondergebracht worden in de teams die met nieuwe initiatieven aan de slag gaan.
- Gesprekken voeren met mensen die nieuw in de gemeente komen. Begin met luisteren en kijk of er evt. een verbinding met het gemeentewerk gelegd kan worden.
- Gesprekken met mensen die de gemeente verlaten. Van hen leren en terugbrengen in de gemeente om zo bij te sturen wanneer signalen vaak naar voren komen.
- Zoek contact met jongeren en jong volwassenen die in het verleden hebben deelgenomen aan X-plore en niet meer betrokken zijn met de gemeente (de relaties zijn destijds wel gelegd)

Diaconaat / Missionair

- Kijk met name hoe je bestaand werk meer met elkaar kunt verbinden. Bijv. kinderfeest met kliederkerk en bezoek van scholen door Arjo. Zo kan er een gemeenschap ontstaan van jonge gezinnen met kinderen in de basisschoolleeftijd.
- Actie organiseren met Stichting Present in Bodegraven: Vb: Utrecht. Dit kan vanuit de gemeente, maar ook gekoppeld aan nieuwe projecten. Bijv. dertigers uitdagen om een middag diaconaal bezig te zijn.

Bouwen en Ontmoeten

- Toerusting over hoe je diaconaal en missionair kunt zijn. Bijv. door zelf een training te verzorgen, samen een project van een andere gemeente te bezoeken of deel te nemen aan een landelijke training, zodat we het zelf niet hoeven te organiseren.

Aanvullende mogelijkheden

Onderstaande plannen zijn gekozen omdat:

- Deze ideeën aansluiten bij wat er in het proces vanuit de gemeente is opgekomen
- Ze aansluiten bij wat er al gebeurt in de gemeente of ze goed passen bij het DNA van de gemeente
- Ze nog niet bestaan in Bodegraven
- Ze haalbaar zijn binnen de mogelijkheden van de gemeente. Dit betekent niet dat er tegelijkertijd met al deze plannen aan de slag gegaan moet worden.

Voorwaarden om als gemeente met deze plannen aan de slag te gaan:

- Er moet een **team** van vrijwilligers gevonden worden die het gaan dragen, evt. ondersteund door een professional. Zijn er geen mensen die het willen dragen, dan gaat het initiatief niet van start.
- Bij de ontwikkeling van de plannen wordt geluisterd naar de groep waar we verbinding mee willen leggen. We beginnen niet voordat in beeld is gebracht hoe we als gemeente relevant kunnen zijn met het initiatief en of er überhaupt behoefte is aan het initiatief. De programma's over 'Luisteren' van de PKN kunnen hiervoor gebruikt worden: [1. Viervoudig luisteren | Protestantse Kerk in Nederland](#)
- Er wordt nagedacht over een goede structuur binnen de gemeente om deze initiatieven en de mensen die betrokken zijn te ondersteunen. De kerkenraad neemt de verantwoordelijkheid om de teams te ondersteunen met bijv. training, het beschikbaar stellen van geld, middelen en professionals. Ook worden afspraken gemaakt over hoe de communicatie met de gemeente en de kerkenraad blijft plaatsvinden.
- De initiatieven starten kleinschalig. Er wordt geëxperimenteerd en bijgestuurd waar nodig. Wat vruchtbaar lijkt wordt aangewakkerd, waar geen energie zit of wat niet lukt wordt aangepast of gestopt. Dit past goed bij het zoeken naar nieuwe wegen. Wie geen stap zet maakt ook geen 'fouten'.
- Verder zijn er meerdere netwerken in het land waar kerken elkaar opzoeken om van elkaar te leren. Het is belangrijk dat de teams binnen Emmaus die iets gaan doen met 'God dienen in de wereld' zich verbinden met deze netwerken en hiervan proberen te leren. Denk hierbij aan: www.lerenpionieren.nl/

Plan 1: Relaties bouwen met Twintigers en Dertigers uit de kaartenbak (en gezinnen) (sluit ook aan bij kernwaarde 'met alle generaties')

De jonge generaties zijn ondervertegenwoordigd wanneer je kijkt naar kerkbezoek en betrokkenheid bij de activiteiten van Emmaus. Echter zijn er wel heel veel twintigers en dertigers die lid zijn. Zeker de dertigers hebben vaak ook al een gezin. De afgelopen maanden zijn er weer een aantal nieuwe dertigers aangehaakt bij de gespreksgroep voor dertigers. Terwijl er de voorgaande jaren 3 gespreksgroepen zijn teruggebracht tot 1. Er lijkt een nieuwe wind te zijn gaan waaien.

Op andere plaatsen in het land wordt op diverse plekken geëxperimenteerd met het zoeken naar nieuwe manieren om geloven met twintigers en dertigers vorm te geven. Kijk bijv. naar: [LoZ Licht op Zingeving Amsterdam | open community twintigers dertigers](#) of naar [LUX Den](#)

[Haag – Inspiratie, bezieling en ontmoeting](#) en [Noorderlicht Rotterdam - Noorderlicht Rotterdam](#).

Er is binnen de Emmaus op dit moment al heel veel ruimte om te zoeken naar nieuwe wegen. Kijk bijvoorbeeld naar hoe de erediensten worden ingericht. Deze ruimte is veel breder dan in de meeste andere kerken op het dorp. Juist deze openheid om te zoeken naar nieuwe wegen is een goede grond om ook te zoeken naar nieuwe wegen met deze doelgroep.

Veel ouderen in de gemeente geven aan dat ze het jammer vinden dan hun kinderen en kleinkinderen niet meer betrokken zijn. Dit initiatief garandeert niet dat hier verandering in komt, maar laten we in ieder geval beginnen met luisteren naar de twintigers en dertigers en onderzoeken hoe we als kerk weer aansluiting kunnen vinden met de jonge generaties. Ook wanneer dit betekent dat ze misschien niet op zondagochtend in de kerkbanken zullen gaan zitten. Hoe we als gemeente weer meer verbinding met deze generaties kunnen krijgen hangt af van de luisterfase naar de doelgroep. Vanuit de luisterfase kan het plan concreter vormgegeven worden. Je kunt hiervoor dit format gebruiken: [Bibliotheek | Protestantse Kerk in Nederland](#) zie onderste bestand. Verder is het nog goed om te benoemen dat er een verbinding te maken is met de groep dertigers en activiteiten die voor hun kinderen worden georganiseerd. Zie ook plan 3, een verbinding met Kliederkerk, Kinderfeest etc. Dit kan elkaar versterken.

Plan 2: Kerk voor het dorp in de Lutherkerk

De Lutherkerk staat midden in het centrum van het dorp en staat grote delen van de week leeg. Hoe mooi zou het zijn wanneer deze kerk een plek voor het dorp kan worden. De kracht van Emmaus is dat er veel verbinding is met de samenleving. Veel kerken kiezen voor 'wereldmijding', wat betekent dat we vooral lid worden van een christelijke voetbalvereniging en vooral christenen opzoeken in ons dagelijks leven. Bij de gemeenteleden van Emmaus is dat anders, er is veel verbinding met het dorp. Dit is een kracht.

Uiteindelijk zijn we allemaal mensen, kerkelijk/gelovig of niet. We hebben allemaal te maken met de sleutelmomenten van het leven. Denk aan geboorte, overlijden, zorgen om klimaat of wereldpolitiek, gezamenlijke feestdagen etc. Hoe mooi zou het zijn wanneer de Lutherkerk hier een rol in kan gaan vervullen. Het is al een trouwlocatie, maar we zouden ook kunnen aansluiten bij andere sleutelmomenten in het leven. Bijv. open kerk tijdens de markt op dinsdag en zaterdag. Mensen kunnen binnenlopen om stil te zijn, een kaars aan te steken of bijv. schilderijen te bekijken. Evt. stiltehoekjes met een thema 'stilstaan bij oorlog', 'stilstaan bij overledenen', 'stilstaan bij geboorte' etc. Dit kun je visueel maken. Tijdens feestdagen kun je iets doen voor dorpsgenoten, ook voor mensen die niets met het christelijke geloof willen. Het hoeft niet expliciet christelijk te zijn in woorden. Denk aan een viering voor het dorp voor gedachteniszondag om overledenen te gedenken.

Begin hierbij ook met luisteren naar dorpsgenoten om te kijken waar behoefte aan is en hoe de Emmaus/Lutherkerk hier een rol in kan vervullen. Begin klein en kijk hoe het zich ontwikkelt. Evt. kunnen er ook cursussen worden aangeboden die bij de christelijke waarden

passen, maar niet expliciet over het christelijk geloof praten. Denk bijv. aan marriagecourse voor het dorp, cursus opvoeding etc. Er kan veel, maar het moet vooral aansluiten bij waar behoefte aan is.

Plan 3: Kerk en school / Da Costa (en Wereldwijde) (sluit ook aan bij de kernwaarde 'met alle generaties')

Er worden al diverse activiteiten ondernomen vanuit Emmaus als het gaat om kinderen en jonge gezinnen. Denk hierbij aan de samenwerking van Arjo met de drie basisscholen (Wereldwijde, Da Costa en Beatrix), verbonden aan de overkoepelende scholenorganisatie de Vier Windstreken. Elk jaar wordt Emmaus gekoppeld aan een van deze scholen voor de scholenzondag **en/of alternatieve activiteiten**. Ook wordt er Kliederkerk in de gemeente georganiseerd waar ook mensen op afkomen die normaal gesproken minder snel bij andere activiteiten van de gemeente gezien worden. Landelijk zien we dat bij andere Kliederkerken ook een zeer hoog percentage mensen betrokken is die niet kerkelijk betrokken zijn.

Blijkbaar is het concept dus toegankelijk voor dorpsgenoten.

Verder is er nog kamp Leusden en het Kinderfeest. Allemaal initiatieven die in zichzelf waardevol zijn. Echter ligt er ook een kans om te zoeken naar verbindingen tussen deze losse initiatieven. Het doel is om te bouwen aan een gemeenschap waar mensen elkaar leren kennen en er onderling relaties kunnen groeien. Door elkaar te leren kennen komt vanzelf naar boven waar deze doelgroep behoefte aan heeft en welke rol Emmaus (in samenwerking met de school en evt. andere organisaties en kerken) hier een rol in kan vervullen.

Zo kan de samenwerking met de scholen worden geïntensiveerd. Het kan wijs zijn om hier (in eerste instantie) de samenwerking te zoeken met 1 specifieke basisschool waar openheid voor het christelijk geloof is, maar waar de meeste leerlingen en hun ouders niet kerkelijk betrokken zijn. Het is hierbij wel van belang dat de schoolleiding iets in de samenwerking ziet. Je zou kunnen denken aan de Da Costa. Hoe breder je de samenwerking zoekt, hoe lastiger het is om een gemeenschap te vormen en de relaties met mensen te verdiepen. Ook hier begint het weer bij het vormen van het team en het luisteren naar de doelgroep en eventuele samenwerkingspartners.

Plan 4: Tieners en Veertigers: (sluit ook aan bij kernwaarde 'met alle generaties')

Er zijn ook veel tieners (12-19 jaar) lid van Emmaüs, waar we nog niet mee in contact zijn. De ouders zijn meestal veertigers. Ze blijven lid van Emmaüs, maar hebben geen concrete betrokkenheid. We zouden hiervoor een plan kunnen ontwikkelen om in contact te kunnen komen met deze doelgroep door concreet contact te gaan leggen (bellen, mail, bezoek aan de deur en vragen om een laagdrempelige afspraak om te peilen 'waarom gezinnen toch lid willen blijven van de kerk, wat verwachten zij van de kerk, wat zouden ze zelf kunnen bieden, waar zijn zij naar op zoek, waar liggen hun vragen?').

Het zou mooi zijn als we via de ouders ook in contact kunnen komen met de tieners. De tieners hebben er al helemaal geen idee van dat ze lid zijn van een kerk, dus als we hen benaderen, dan zijn we over het algemeen echt vreemden. Wellicht gaat dit beter als we eerst contact leggen met de ouders.

4.3. Kernwaarde 3: Met alle generaties

Kansen en bedreigingen om kerk te zijn met alle generaties

Kansen:

- Kliederkerk
- De visie, het verlangen/ potentie,
- Economisch, technologisch en sociaal-culturele mogelijkheden

Bedreigingen:

- De oudere generatie die dominant is in de organisatie
- De jongere generatie die ondervertegenwoordigd is
- Het systeem, de structuur van de organisatie. Vergadercultuur.

Wat kunnen we leren van andere gemeenten?

Best practice Pioniersplek Het Baken Woerden

Het Baken was 10 jaar een pionierskerk en zij zijn in 2023 een formele PKN-kerngemeente geworden met 150 leden/vrienden (excl. kinderen). Er zijn veel jonge gezinnen en in het ledenaantal is een piek te zien bij de **dertigers en veertigers**. Zij zijn niet Hervormd, Gereformeerd of Luthers maar een gemeente binnen de Protestantse Kerk Nederland die past in de mozaïek van kerken zoals dat binnen de PKN mogelijk is. Daarbinnen zijn zij nu een kerngemeente met een eigen plaatselijke regeling om naast de kerkorde ook zichzelf én **laagdrempelig** te kunnen blijven. (<https://www.hetbakenwoerden.nl/wie-zijn-wij.html>) Op 4 mei 2025 heb ik een interactieve dienst meegemaakt. Dit soort diensten hebben zij ongeveer eens per maand. Daarnaast kennen zij samenkomst met Bijbels thema én met band (<https://www.hetbakenwoerden.nl/samenkomsten.html>) maar in gesprek met Bouke Ottow van het kernteam en Mirjam Oosterhof die de dienst leidde (Kerkelijk werker en werkzaam bij Jeugdzorg) bleek dat zij ook wel zoeken naar manieren om de dienst aantrekkelijk te maken voor iedereen. De aanwezigheid van de kinderen aan de tafels of zo'n interactieve dienst spreekt niet iedereen aan. Er is ook behoefte aan verstillung, rust en diepgang.

Liturgie van deze interactieve dienst:

- Inloop met koffie en eventueel persoonlijk gebed door gebedsteam
- Lied: welkom in Gods huis (ondertussen komen nog gezinnen binnen en wordt er gekletst)
- Welkom door voorganger, zij benoemt meteen thema van de dienst
- Kaars aansteken
- Gebed
- Introductie thema: 'Ik ben'
- Kinderlied
- Vier groepen: - schrijfmeditatie/ - creatief/-spel/- filosofisch gesprek (30 minuten)
- Lied Stef Bos (lied van God) Ondertussen wordt er nog gekletst
- Terugkoppeling activiteiten (5 min)
- Lied: Jezus ik wil heel dicht bij u wonen

- Gebed (stiltemoment, afgelsotebn met zingend 'Onze Vader')
- Collecte
- Slotlied en zegen

Mirjam noemde tijdens de dienst ook het delen van linkjes in de app over het thema "Ik Ben" van verschillende theologen en over de schrijfmeditaties over Johannes 10

De dienst duurde iets langer dan een uur. In alle groepen zaten verschillende generaties, hoewel bij het maken van het lichtje wel de meeste jonge gezinnen zaten. Maar daar waren ook opa's en oma's! Het gesprek over licht en duister in je leven kwam daar niet op gang. Mensen zijn toch te druk bezig met het lampje te maken. Maar Bouke benoemde dat zo'n ervaring voor kinderen soms juist veel indruk maakt: "en toen mocht ik samen met opa een lichtje maken en dat was het licht van God in mijn leven".

De schrijf meditatie ging over de vraag: "Wie of wat heeft voor mij de deur open gedaan naar een gelukkig leven." Toevallig zat mijn man daarbij. Hij is niet zo'n prater. Ik vroeg hem wat hij geschreven had. Dat raakte de kern van het leven, ik was ontroerd.

Bij het spel speelden ze "Wie ben ik" Daar was ik te kort om het goed te beoordelen. Maar bij de terugkoppeling zei een kind dat hij de wind was. Ik stel me zo voor dat de deelnemers nagedacht hebben over wie je bent als je in dit geval de wind zou zijn...(Ik dacht meteen ook aan de Geest)

Bij het filosofisch gesprek was de midden- en ouder generatie aanwezig maar er zat ook één twintiger. Het was mooi hoe hij, na de discussie over de uitspraak van Descartes: "Ik ben dus ik besta" afsloot met zijn getuigenis: "Ik geloof dus ik besta en we hebben zicht op het licht". Waarvan de hele groep onder de indruk was.

De gemeente komt doordeweeks ook bij elkaar in kleinere groepen om verder te leren en/of dieper in te gaan op een thema van een dienst

(<https://www.hetbakenwoorden.nl/activiteiten.html>).

Deze groepen bestaan uit mensen van verschillende leeftijden, hoewel Bouke en Mirjam ook wel opmerken dat mensen van dezelfde leeftijdsgroepen elkaar wel opzoeken. Als je echt intergenerationeel wilt zijn moet je dit organiseren.

Best Practice 2: Zwammerdam: Samen Jong in het beleidsplan

De Protestantse gemeente te Zwammerdam ontstond in 2015 uit een fusie van de Hervormde Gemeente en de Gereformeerde Kerk ter plaatse en heeft ongeveer 550 leden. Een kleine gemeente dus.

De Protestantse Gemeente te Zwammerdam herkent zich in, en wil werk maken van, de zes speerpunten uit Growing Young. Dit onderzoek is een hulpmiddel om als gemeente jong te blijven in ons denken en niet ons alleen te focussen op jongeren. Waar 'jongeren' staat kan een ieder die zich jong van geest voelt in herkennen. We streven ernaar zo snel mogelijk **leiderschap en eigen verantwoordelijkheid door te geven**. We willen **door ons in te leven, van jongeren houden** in wat ze ook doen in hun zoeken naar groei. Dat willen we doen vanuit de liefde die we van God ontvangen door Zijn Zoon **Jezus Christus en Zijn boodschap centraal te stellen** in ons denken en handelen. Van daaruit streven we naar **warmer relaties en gemeenschap** met en tussen alle generaties. Daarom willen we **jongeren en gezinnen in alles aandacht en prioriteit geven**. Bovendien denken we vanuit die waarden ook een **goede buur en relevant** te kunnen zijn voor anderen zoals de inwoners en gasten van Zwammerdam en omgeving.

Nadat de taakgroep Jeugd een aantal jaren met deze visie aan het werk is gegaan heeft de Kerkenraad later de kernwaarden uit het boek Samen Jong (bron) in haar beleidsplan verwerkt waarbij de taakgroepen hun eigen plan geschreven hebben.

Het invoeren van Samen Jong ziet de gemeente terug in o.a:

- Het betrekken van Samen Jong bij onderwerpen op de KR vergadering
- De voorzitter schrijft regelmatig stukjes over Samen Jong in de nieuwsbrief
- Restaurantavond door de jeugd voor de gemeente voor een goed doel.
- Het organiseren van 'nacht zonder dak' waarbij alle generaties betrokken worden. De opbrengst is voor een goed doel.
- Vier keer per jaar is er tijdens een plusdienst een Kliederkerk (<https://protestantsekerk.nl/onderwerp/kliederkerk/>).
- Vier keer per jaar is er tijdens een plusdienst een Kerk Op Schoot (<https://kerkopschoot.nl/>) in de kerk met een ouderennevendienst in de Ontmoeting. Het team van kerk op schoot bestaat uit verschillende generaties: een jongere, een 40-tig, een 50-tiger en een 70-tiger
- Structuur van kerkdiensten waarbij alle generaties een plek krijgen. Voorbeelden zijn: Tijdens een liturgiedienst is er 'Overhoop' (catechese), er is altijd een kindermoment en kindernevendienst. Plusdiensten worden door de gemeente zelf ingevuld. Hierbij wordt dus geen voorganger ingeroosterd. In deze diensten kan veel: zangdiensten, kinderdiensten, het kijken van een documentaire, enz. Tijdens gemeentediensten wordt er gevierd met alle generaties.
- Bier & Bijbel waarbij oudere gemeenteleden in gesprek gaan met de jongeren en samen leren.
- Elke kerkenraadsvergadering staat het onderwerp toekomstgericht en prioriteit aan jonge gezinnen op de agenda.

Best Practice 3: Gesprek met Jan-Peter Molenaar. Hij is zelfstandig jeugdwerker. Hij heeft vier jaar in Zwammerdam gewerkt en daarna in Boskoop. Vanuit deze plek beschreef hij ook ervaringsverhalen in het boek 'Samen Jong'. Op dit moment werkt hij als Missionair medewerker in de gemeente Boskoop.

In Boskoop is er in plaats van de Samen Jong commissie nu een missionaire werkgroep gericht op twintigers en dertigers. Hoewel het moeilijk is de twintigers te bereiken hebben zij projecten gestart die generaties verbinden:

- Vanuit het idee van de reis die iemand maakt van helemaal niets over geloof en Jezus weten naar het punt dat je zelf missionair wordt hebben ze voor de mensen die nog van niets weten de oriëntatie cusus christelijk geloof van Rene van Loon gestart. Via mondelinge communicatie en het flyeren in de kerstnachtdienst kwamen daar 9 personen op af uit verschillende generaties: 1 twintiger, 4 dertigers, 2 50-ers, 1 70-er en een 80-er.
- Het project 'jong en oud in contact' is bedoeld dat jong en oud in gesprek gaan over thema's als eenzaamheid, zelfbeeld, vertrouwen en elkaar daarin herkennen. De jongeren denken in de voorbereiding mee over vorm waarin dit gegoten wordt, bijvoorbeeld samen eten, wandelen, o.i.d..
- In de kerkdiensten wordt het licht niet meer alleen door een kind aangestoken maar nu door een kind én een oma van het licht.

- Er werd een cursus ministry gebed door Jan Peter georganiseerd. Een meisje van 15 was daar zo enthousiast over dat zij meedeed in het organiseren en het geven van de cursus. Zij bad dan ook voor gemeenteleden.
- De vaste vorm van liturgie zegt twintigers niet zo veel. Er is uitleg nodig. Bijvoorbeeld over een Kyrië gebed als je dat doet (eerst even je frustratie kwijt voordat het echte gesprek begint...). Of bijvoorbeeld een woord als zonde, dat moet je uitleggen. Dit wordt door jong en oud gewaardeerd. Een simpele liturgie spreekt twintigers veel meer aan, zoals dat bijvoorbeeld in Mozaïekkerken gebeurt. Daarbij hebben twintigers en dertigers juist weer wel interesse in een stevige preek die best even mag duren.
- In gezinsdiensten die echt bedoeld zijn voor alle generaties wordt gelet op verschillende vormen: zang, dans, een korte preek met een preekbingo, een activiteit. Liederen komen uit verschillende bundels.
- Boskoop heeft er sinds vorig jaar wel 8 tot 10 nieuwe jonge gezinnen bij gekregen door de oplettendheid van leerkrachten en mensen uit de kring geloofsopvoeding.
- Er is een project gestart: 'ontdek je gave...' een methode om talenten in de gemeente te ontdekken en in te zetten.
- De gemeente deed mee aan met het project van René van Loon: te gast in de kerk. Daardoor wilden twee mensen meedoen met de cursus voor mensen die nog niets van geloof wisten en zijn gaan geloven.
- Wat ook werkt is dat jeugddiensten, die eerst 's-Avonds waren, nu gewoon in de ochtenddienst plaatsvinden zodat daar ook alle generaties aanwezig zijn.
- Het 'Samen Jong' zorgt voor bewustwording en initiatieven vanuit de gemeente. Die moet je de ruimte geven. Zoals een voorstel voor eenzame ouderen. Elke zondagmiddag stelt iemand zijn huis open van 14.00 tot 17.00 uur. Wie wil kan binnenlopen.
- Tot slot vertelt Jan Peter nog over een ervaring in Oudewater waar hij ook even gewerkt heeft: Daar werd een jonge predikant aangenomen die uren kreeg voor de jongeren. Zij eet elke maand een keer met de jongeren in het jeugdhonk om relatie op te bouwen en goede gesprekken te kunnen hebben. Dat werkt.

Wat kan Emmaüs hiervan leren

- In interactieve diensten is meer ruimte om generaties met elkaar te verbinden waarbij zij samen (geloofs)verhalen kunnen delen
- Doordeweeks kun je generaties met elkaar verbinden door kringen te organiseren met verschillende generaties en projecten in de wijk te organiseren waarbij oud en jong actief zijn en in de organisatie betrokken zijn
- Voer de kernwaarden in, in het beleidsplan zoals Samen Jong in Zwammerdam. Zo wordt het, het DNA van de gemeente.
- Zoek in alle diensten naar verbinding tussen generaties en geef alle generaties een plek. Zoals Kerk op schoot in Zwammerdam en de structuur van diensten waarbij zij hier steeds over nadenken.
- Betrek de gemeente bij de kernwaarden door steeds een berichtje te plaatsen in de zondagsbrief/kerkmag
- Zet 'kerk met alle generaties' met prioriteit voor de jongere generaties als vast punt op de agenda

- Een missionaire werkgroep gericht op twintigers en dertigers die nadenkt over projecten zoals in Boskoop
- Denk erover na hoe de kerkdienst de jongere generaties aanspreekt.
- Denk erover na welke momenten in de kerkdienst je al intergeneratief kunt maken zoals het aansteken van de kaars.
- Onderschat de rol van de predikant niet voor de relatie met jongeren
- Bedenk projecten zoals een restaurantavond waarin alle generaties betrokken worden, of een project jong en oud waarin zij samen activiteiten doen en het geloofsgesprek voeren
- Betrek leerkrachten van scholen

Wat kunnen leren vanuit de literatuur

Kerk zijn met alle generaties wordt in de literatuur vaak 'intergenerationeel' of 'intergeneratief' genoemd.

In het blad *Ideaz* Januari, 2018: 'Generaties verbinden') wordt een indeling gemaakt van het intergeneratief kerk-zijn uit het boek van Mel Walker:

- **One-generational ministries:** het gaat om diverse generaties op diverse plekken in het kerkgebouw of ergens anders.
- **Multi-generational ministries:** het gaat om diverse generaties die in één kerkgebouw zijn en samen in de dienst of viering zijn
- **Inter-generational ministries:** het gaat om diverse generaties die mét elkaar in één kerkgebouw samen in een dienst zijn én waarin intentioneel de verbinding en uitwisseling tussen generaties worden gestimuleerd. Dit kan in een eredienst en door samen leren, verhalen delen en activiteiten doen. Daarnaast zou dit in de organisatie een plek moeten krijgen. Het gaat erom dat op alle niveaus diverse generaties vertegenwoordigd zijn én met elkaar in contact worden gebracht.

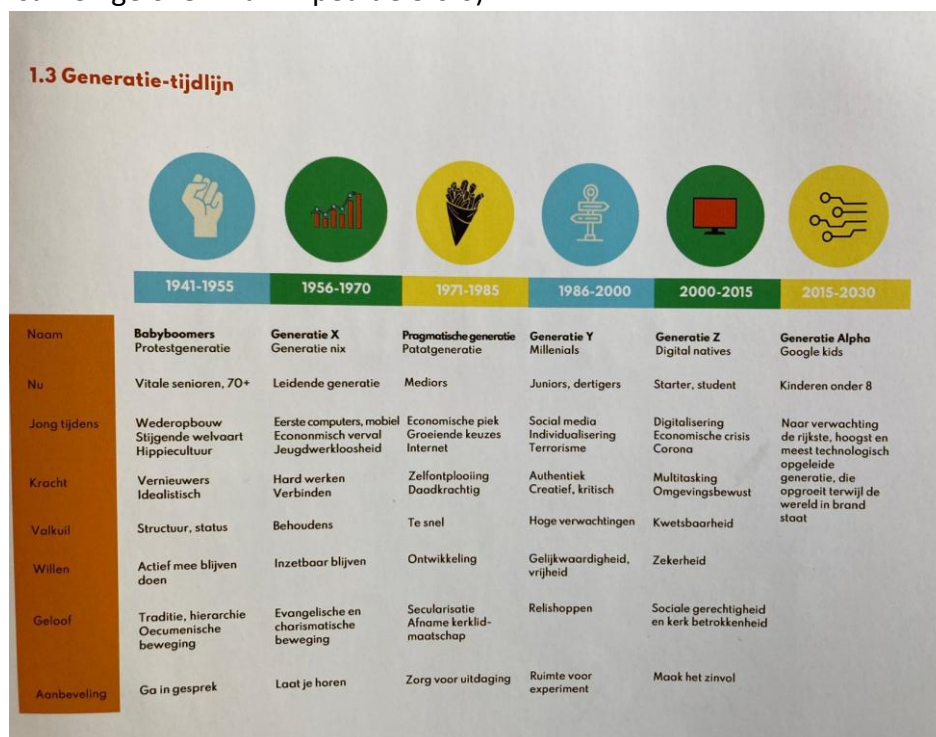
Deze benadering voor kerken was al veel eerder ontwikkeld. In landen als Engeland waar bijvoorbeeld vormen van Messy Church (een nieuwe vorm van kerk zijn voor alle leeftijden waar samen de kracht van Bijbelverhalen ontdekt wordt) al in 2004 zijn ontwikkeld. En ook in Amerika bestonden al initiatieven en boeken over dit thema (*Ideaz* blz 7 2018) Ook het bekende onderzoek 'Growing Young' naar wat kenmerkend is voor geloofsgemeenschappen met actief betrokken jongeren tussen de 15 en 29 jaar komt uit Amerika. Interessant in dit opzicht zijn de inzichten van Powell, Mulder en Griffin (2016) in het boek *Growing Young*. Dit beschrijft zes principes waarmee een gemeenschap aantrekkelijk wordt voor jong en oud. Het boek *Samen Jong* is de Nederlandse bewerking van dit boek om geloofsgemeenschappen te helpen kerk te zijn met alle generaties (bron In dit boek worden zes kernwaarden genoemd om kerk te zijn met alle generaties:

1. Prioriteit geven aan jonge generaties
2. Jezus boodschap serieus nemen
3. Hart voor jongeren hebben
4. Verantwoordelijkheid geven
5. Een warme gemeenschap vormen
6. Beste burens zijn

Uit het onderzoek 'Vieren met alle generaties' (HBO Kennisbank:Gerco van Breemen & Timo Hagendijk, 2020) is gebleken dat intergenerationeel vieren begint met het intergenerationeel denken over kerk-zijn. Het gaat er dan om dat kinderen en jongeren participeren in alle facetten van kerk-zijn. Hiervoor is wel een cultuuromslag nodig in de kerk.

Tabitha van Krimpen (bedrijfskundige en theoloog) pleit in haar boek "Bottum Up" (2023) voor meer wendbaarheid, voor gezamenlijke en intergenerationele verantwoordelijkheid en bezieling in de kerk om beter aan te sluiten bij twintigers in deze tijd. Daarvoor is wel een paradigmawisseling nodig, een diepgaande transformatie die kansen en mogelijkheden biedt (blz. 15).

In zijn boek 'Under one roof' (2016) waarin W.J Smith stelt dat voor het voortbestaan van de kerk alle generaties een noodzakelijk onderdeel hebben van het lokale lichaam: ieder maakt deel uit van het lichaam van Christus, geen enkele generatie is een eiland op zich, generaties kunnen van elkaar genieten en hebben elkaar nodig. Het is belangrijk dat er intergenerationele communicatie is over zinvolle activiteiten, er verbinding en stabiliteit ontwikkeld wordt om als gemeenschap bij elkaar te blijven én het verschil te kunnen maken. Het is belangrijk dat generaties respect hebben voor de verschillen, door de tijd waarin zij zijn opgegroeid, zodat elke generatie aangesproken en gezien wordt (generatie-tijddlijn uit 'samen geloven' van Expeditie 3.6.0)

Bij dit alles gaat het om kansen waarbij de sleutel gezien kan worden als een touw waarin elke generatie een draad is. Geduld, doorzettingsvermogen, goede samenwerkingsrelaties en respect voor elkaars verschillen zijn vereist om de cultuur te veranderen. Deze cultuur kenmerkt zich door:

- vergrijzing

- de neiging dat één generatie dominant is in de organisatie
- fragmentatie, isolatie en scheiding van generaties zoals in de samenleving.
- jongeren die beperkt worden in hun leiderschapsvermogen/ eigenaarschap

De kerk is in de maatschappij juist de enige plek waar het potentieel bestaat voor vier tot zes generaties samen onder één dak! Maar in de eredienst zien we vaak dat de generaties zich heel goed onder één dak kunnen passeren. Generaties gaan samen naar de kerk waar ze vervolgens hun eigen ding doen.

Kerken moeten dus de bereidheid hebben om voorbij deze verdeeldheid en problemen te komen om impact te kunnen hebben.

Het gaat dan om een kerk die opzettelijk zinvolle interactie tussen generaties cultiveert waarbij het moet gaan om wij, ons en onze...

Wat kunnen gemeenten concreet doen:

- Zorg voor een duidelijke boodschap die interesses en behoeften van elke generatie aanspreekt
- Begrijp en put uit de unieke perspectieven en ervaringen van elke generatie
- Positioneer je als een organisatie die diversiteit waardeert en omarmt
- Creëer de dialoog tussen generaties
- Wees op de hoogte van de kenmerken van elke generatie om hen te kunnen bedienen

Op de site van PKN staat een artikel “Kerk als thuisplek” waar zes kernwaarden worden genoemd om te zorgen voor verbinding tussen verschillende generaties:

- Volwaardigheid en gelijkwaardigheid
- Impact: geef jongere generaties verantwoordelijkheid zodat ze invloed hebben op de gemeente
- Een veilige omgeving
- Talent zien en benutten
- Verbondenheid: wederkerigheid tussen generaties
- Empathie: Alle generaties doen hun best om zich in te leven in elkaars belevingswereld.

Bij deze kernwaarden worden allerlei ideeën gegeven.

Tabitha van Krimpen heeft haar bottom-up theologie ontwikkeld vanwege de kloof tussen de kerk en ‘de twintigers’ (Generatie Z). Het gaat er niet langer om dat de kerk hen erbij wil betrekken maar dat de kerk hen op een liefdevolle manier ópzoekt op de plekken waar zij zijn en met de vragen die zij hebben. Hiervoor zijn juist veel kansen:

- twintigers zijn op zoek naar houvast, naar gemeenschap en een plek waar ze zichzelf kunnen zijn. Dat is juist in de kerk!
- Twintigers staan voor belangrijke levenskeuzes waarbij vragen rond zingeving, identiteit en geloof naar boven komen.
- Veel twintigers zoeken naar plekken waar zij het verschil kunnen maken en van betekenis kunnen zijn.

Hoewel tussen maart en mei van dit jaar de berichten over onderzoeken naar dit thema spreken over een opvallende verschuivingen over de kerkgang en de bredere

herwaardering van spiritualiteit – vooral onder jongeren- noemt David van der meulen in zijn boek 'De Voorhof- twintigers en dertigers bij de kerk' hoe moeilijk het toch is om jonge mensen te bereiken. Hij begint zelfs bij een schaal van -10 : aversie tegen het instituut en -5 als nooit mee in aanraking geweest. Bij 0 is er wel weet van maar geen interesse en bij 5 zijn jongeren pas actief met geloof bezig. Hij pleit voor een Voorhof: een plek waar we vanuit liefde naast jonge mensen willen staan en alleen maar naar hen willen luisteren, zonder enige bedoeling. Zoals Jezus ook éérs mensn genas zonder hen te vragen of ze zich dan wel zouden bekeren.

Saskia de Graaf constateert in Kontekstueel (bron) dat leerkrachten, ouders en opvoeders het verleerd zijn om levensverhalen te verbinden met het verhaal van de Christelijke geloofs-geschiedenis. Zij zegt ook dat sinds de secularisatie in de jaren'60 Gen Z de eerste generatie is die echt 'van God los is'. Dit is wereldwijd gezien typerend voor de Westerse generatie. Zij missen het fundament van grote verhalen, van eeuwenoude traditie en van een diepe levensovertuiging waardoor hun mentale gezondheid onder druk staat en veel jongeren jeugdzorg nodig hebben.

Anne van Olst schrijft in dit nummer van Kontekstueel over 'het geloof als remedie voor mentale problemen'. Hierover zijn al door verschillende wetenschappers boeken geschreven zoals 'generatie angststoornis' van Jonathan Haidt, 'Generatie zelfvertrouwen' van Eveline Crone, 'Het verlaten individu' van Fenema en 'De leegte voorbij' van Fenema en Röselaers. Er is een complex beeld over Gen Z maar het komt er wel op neer dat deze generatie lijdt onder het idee dat het leven maakbaar is, dat het geluk van jezelf afhangt, je altijd maar aan jezelf moet werken, moet presteren en succesvol moet zijn. Er bestaat een leegte en zij missen zingeving. Daarom kan het evangelie aantrekkelijk zijn, omdat het richting geeft, je op je bestemming komt en je leven zin krijgt. Het gaat verder dan 'de lat niet te hoog leggen' omdat er ruimte is voor moeilijke thema's als verdriet, verlies, eenzaamheid, enz.

Ook Nelleke Plomp noemt de mentale problemen waar tieners in de westerse wereld mee worstelen doordat religie geen rol meer speelt in de opvoeding en institutionele verbanden afnemen. Uit een onderzoek van Zach Rausch bleek (nalezen) dat religieuze tieners minder eenzaam en angstig zijn (bron).

Tabitha van Krimpen richt zich in haar boek 'Bottum Up' op twintigers, waarbij zij ervan uitgaat dat een kerk voor twintigers een kerk is voor alle generaties. Alle generaties en leeftijden moeten daarbij een gelijkwaardige plek hebben. Het is een open en betrokken gemeenschap, met ruimte voor vragen en kwetsbaarheid, met nieuwe vormen en waar creatieve ideeën verwelkomd worden.

Het jongerenrapport van IZB (2025) over twintigers in de kerk noemt tien observaties over jongeren die helpen om bij hen aan te sluiten. Daarnaast geeft zij praktische handvatten over hoe de kerk als oefenplek voor twintigers kan fungeren, hoe zij meer verworteld kunnen raken in de traditie en wat we van hen kunnen leren op het gebied van missionaire openheid en gevoeligheid. Belangrijk om hierbij te noemen is dat twintigers onbevangen staan tegenover geloof ten opzichte van de vorige generatie. Dit biedt openingen. Maar vorige generaties missen vaak de taal hiervoor en de gangbare taal in de kerk werkt vervreemdend voor jongeren.

In het artikel 'Ontdekkingen rondom intergenerationele geloofsvorming en kerk -zijn' in [Theologie.nl](https://theologie.nl) wordt uitgelegd dat ouderen juist gericht zijn op kennisoverdracht en jongeren verwijten dat ze weinig weten terwijl jongeren juist gericht zijn op (geloofs) ervaring maar ouderen daar geen woorden voor hebben. Het gaat jongeren om de relevantie van geloofsverhalen in hun eigen leven, om identificatiefiguren en om echtheid. In het blad Ideaz wordt de vraag gesteld of kerkdiensten die meer intergenerationeel zijn niet leiden tot een versimpeling of verarming van de boodschap (een stevige preek).

Maar juist in de wederkerige gesprekken over geloof worden volwassenen door jongeren en kinderen verrast en andersom. De verarming is juist dat we niet meer van elkaar leren. Met elkaar in gesprek gaan is dus belangrijk. David van der Meulen benoemt in 'De Voorhof' heel mooi hoe wederkerig leren kan plaatsvinden als gesprekken ontstaan. Ouderen, die vaak veel besef hebben van nederigheid en zonden, mogen van jongeren leren hoe zij echt kunnen genieten van schoonheid en mooie dingen, hoe zij geleerd hebben zichzelf te kunnen zijn, er toe doen en zelfliefde hebben en hoe zij vrijheid ervaren: echt mogen doen wat je wilt.

In CVandaag (januari 2025) schrijft Andrew Root dat we ons in de kerk niet moeten richten op aantallen en dingen maar op verhalen die we met elkaar kunnen delen. Verhalen van moeite, kwetsbaarheid, radeloosheid en gebrokenheid. Juist jongeren hebben daar behoefte aan en deze verhalen kunnen enorm samenbinden. We moeten op zoek naar waar God in ons leven én in levens van de mensen om ons heen beweegt. Hoe is God in verhalen aanwezig en hoe komen we hem op het spoor? Hoe kleiner de groep hoe beter dat soms lukt. Het moet dus niet gaan om aantallen en kwantiteit.

Er is een botsing, zegt Tabitha van Krimpen, tussen de bestaande systeemwereld (waarin het draait om zaken als regels, doelmatigheid, rationaliteit en bureaucratie) en de leefwereld van de jongere generaties (die draait om zaken als ruimte, tijd, aandacht, emotie, eenvoud, organisch).

We zouden de kerk weer in haar kern moeten ontdekken waarin we getuigend spreken over de kracht van het christelijk geloof. Het gaat om wendbaarheid:

- eenvoudig georganiseerd zijn
- het kennen van elkaars behoeftes en verlangens
- multidisciplinaire teams werken samen, jong en oud
- lerende cultuur
- durven experimenteren
- vertrouwen
- inspelen op veranderingen in de omgeving

In de visietekst over intergenerationeel kerk-zijn en het project 'graag samen' staat wat een intergenerationele aanpak kan betekenen:

- Erbij horen, gezien en gewaardeerd worden. De verschillende generaties ervaren dat ze bij een groter geheel van alle generaties horen
- Ondersteuning van gezinnen in de geloofsopvoeding (thuis). Je hoort bij een grotere familie

- Efficiënt gebruik van wat voorhanden is: wijsheid, ervaringen van ouderen, energie , creativiteit, frisse ideeën van jongeren.
- Persoonlijke groei als Christen omdat het samen doen van activiteiten vraagt om: wederzijds respect, nederigheid, humor, geduld
- Geschenk voor de samenleving
- Kinderen leren relaties aan te gaan en horen verhalen, tieners zoeken hun identiteit binnen een veilig kader, mogen experimenteren en leren verantwoordelijkheid nemen, jongvolwassenen worden ondersteunt in het maken van levenskeuzes, volwassenen ervaren hoe mooi het is geloof over te dragen en te leren van jongeren, ouderen ervaren dat ze niet alleen staan en er voor hen gezorgd wordt.

De visie van het boek 'Generations together' (K. Amidei, 2014) over een intergenerationele geloofsgemeenschap gaat uit van een gezamenlijke leven door vijf elementen:

- zorgen : zorgzame relaties/ het worden van een levengevende spirituele gemeenschap van geloof, hoop en liefde
- vieren: eredienst, rituelen, sacramenten, liturgische seizoenen : alle leeftijden/generaties betrekken
- leren: generaties samenbrengen, focus op discipelschap (Jezus volgen)
- bidden: gebedsdiensten, rituelen, zegenen
- dienen: dienstbaarheid, zending, missionair

Dit boek benadrukt ook de belangrijkheid van rolmodellen, relaties en religieuze opvoeding en ondersteuning door generaties heen. Geloofsvorming van jonge generaties bevorderen kan door:

- Competentie en zelfvertrouwen van ouders, opa's en oma's versterken om religieuze socialisatie te bevorderen
- Rolmodellen
- Thuis warme geloofspraktijken (gesteund door geloofsgemeenschap)
- Verbindingen tussen generaties versterken door intergenerationeel leren
- hoogwaardige zorgzame relaties bevorderen
- Vijf volwassen inzetten voor 1 jongere

Voor een intergenerationele geloofsgemeenschap is een cultuur waarin men **opzettelijk intergenerationeel wil worden** essentieel:

- Zorg voor een warm klimaat: hartelijk welkom, gekend worden, veiligheid, openheid, relevante gesprekken en dialogen
- Zorg voor wederkerigheid/ interpersoonlijke interactie: vertellen van verhalen, delen van geloofspraktijken, opbouwen van relaties
- Zorg voor samen leren
- Zorg ervoor alle generaties in de eredienst te betrekken
- Zorg voor diaconale/ missionaire projecten waarin alle generaties betrokken zijn (voor jongeren is het belangrijk dat ze hun geloof ook in praktijk kunnen brengen).

“Sterke kerken bestaan uit sterke gezinnen....”

Omdat de geloofsopvoeding van en voor ouders niet meer vanzelfsprekend is en het voor hen in deze tijd van fragmentatie, secularisatie en polarisatie moeilijk is er handen en voeten aan te geven staan in dit boek familieprogramma's waarin alle generaties mee kunnen doen gericht op gezinnen:

1. verwelkoming/ warme gemeenschap: informeel, socialiseren, maaltijd
2. gezinsactiviteit: verhalen uitspelen, discussie, missionair
3. Leersessies op leeftijd (leeftijdsgroepen om dieper op de stof in te gaan aangepast aan behoeften van de generatie)
4. Afsluiting: viering, gebed, muziek, meditatie

Resultaten van zo'n programma zijn: optimale tijdsbesteding, holistisch, gezinnen zijn een primaire gemeenschap binnen het grote geheel, toewijding, levenslang lerende gemeenschap, verandert paradigma van generatie op generatie, ouders zijn leerling en leraar, gezinnen worden gesteund en bemoedigd, stimuleert geloofsopvoeding thuis, sterkere gezinnen, groter gemeenschapsgevoel.

Hoe kun je opzettelijk intergenerationeel worden?

- Ontwikkel een werkgroep
- Informeer steeds over wat het is
- Onderzoek!!
- Specifieke projecten voor komende drie jaar op gebied van gemeenschap en geloofsvorming
- maak een projectplan (zoals pioniersplek)
- presenteer het plan
- implementatie: evaluatie: herzien, enz
- Blijf evalueren
- Blijf innoveren

Tabitha van Krimpen stelt dat er een transformatieve verandering voor een toekomstgerichte kerk nodig is. Dit is een diepe, onomkeerbare verandering die gaat over een paradigmawisseling. Het is veel ingrijpender en moeilijker dan op korte termijn iets veranderen en de kans is kleiner dat het lukt. maar als het lukt is het effect navenant groter. Er is dan ook leiderschap nodig dat zich kenmerkt door geloof en volharding, het verschil willen maken, geloofwaardig en betrouwbaar zijn, Integer, focus op de toekomst, revolutionair willen zijn, profeteren, teamgevoel en gemeenschap, uitdagend, inspirerend en hoopgevend.

Wat lezen we in de bijbel over deze kernwaarde?

psalm 78: 1-7

1 Een kunstig lied van Asaf.

Luister, mijn volk, naar wat ik leer,
hoor de woorden uit mijn mond.

2 Ik open mijn mond voor een wijze les,
spreek uit wat sinds lang verborgen is.

3 Wij hebben het gehoord, wij weten het,

onze ouders hebben het ons verteld.

4Wij willen het onze kinderen niet onthouden,
wij zullen aan het komend geslacht vertellen
van de roemrijke, krachtige daden van de HEER,
van de wonderen die Hij heeft gedaan.

5Hij stelde een richtlijn vast voor Jakob
en kondigde in Israël een wet af.

Onze voorouders gaf Hij de opdracht
die aan hun kinderen te leren.

6Zo zou het volgende geslacht ervan weten,
en zij die nog geboren moesten worden
zouden het weer aan hun kinderen vertellen.

7Dan zouden zij op God vertrouwen,
Gods grote daden niet vergeten
en zich richten naar zijn geboden.

Deut: 6:1-9

Dit zijn de geboden, wetten en regels die ik u in opdracht van de HEER, uw God, moet leren en die u moet naleven in het land aan de overkant, dat u in bezit zult nemen. 2U moet voor de HEER, uw God, ontzag tonen door u te houden aan zijn wetten en geboden, zoals ik die nu aan u geef; dat geldt voor u, zolang u leeft, en voor uw kinderen en uw kleinkinderen. Dan zult u lang leven. 3Luister dus, Israël, en neem ze nauwlettend in acht. Dan zal het u goed gaan in het land dat overvloedig van melk en honing, en zult u sterk in aantal toenemen, zoals de HEER, de God van uw voorouders, u heeft toegezegd.

4Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige! 5Heb de HEER, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw kracht. 6Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in gedachten. 7Prent ze uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat. 8Draag ze als een teken om uw arm en als een band op uw voorhoofd. 9Schrijf ze op de deurposten van uw huis en op de poorten van de stad.

1 Kor 12:

4Er zijn verschillende gaven, maar er is één Geest; 5er zijn verschillende dienende taken, maar er is één Heer; 6er zijn verschillende uitingen van bijzondere kracht, maar het is één God die ze allemaal en bij iedereen teweegbrengt. 7In iedereen is de Geest zichtbaar aan het werk, ten bate van de gemeente. 8Aan de een wordt door de Geest het verkondigen van wijsheid geschonken, aan de ander door diezelfde Geest het overdragen van kennis; 9de een ontvangt van de Geest een groot geloof, de ander de gave om te genezen; 10en weer anderen de kracht om wonderen te verrichten, om te profeteren, om te beoordelen of een profetie van de Geest afkomstig is, om in klanktaal te spreken of om klanktaal uit te leggen. 11Al deze gaven worden geschonken door een en dezelfde Geest, die ze aan iedereen afzonderlijk toebedeelt zoals Hij wil.

12Een lichaam is een eenheid die uit vele delen bestaat; ondanks hun veelheid vormen al die delen samen één lichaam. Zo is het ook met het lichaam van Christus. 13Wij zijn allen

gedoopt in één Geest en zijn daardoor één lichaam geworden; of we nu Joden of Grieken zijn, slaven of vrije mensen, we zijn allen van één Geest doordrenkt. 14Tegelijk bestaat een lichaam niet uit één deel, maar uit vele.

Luc 2: 41-48a: **De twaalfjarige Jezus in de tempel**

41Zijn ouders gingen jaarlijks voor het pesachfeest naar Jeruzalem. 42Toen Hij twaalf jaar was, maakten ze weer hun gebruikelijke pelgrimstocht. 43Na afloop van het feest vertrokken ze naar huis, maar Jezus bleef in Jeruzalem achter zonder dat zijn ouders het wisten. 44In de veronderstelling dat Hij zich bij het reisgezelschap bevond, reisden ze een hele dag voordat ze Hem overal onder hun verwanten en bekenden begonnen te zoeken. 45Toen ze Hem niet vonden, keerden ze terug naar Jeruzalem om Hem daar te zoeken. 46Na drie dagen vonden ze Hem in de tempel, waar Hij tussen de leraren zat, terwijl Hij naar hen luisterde en hun vragen stelde. 47Allen die Hem hoorden stonden versteld van zijn inzicht en zijn antwoorden. 4

In de Bijbel wordt met verschillende metaforen duidelijk gemaakt wat de kerk is en behoort te zijn. In verschillende beelden wordt de eenheid met Christus benadrukt. In 1 Korinthe 12 vers 27 wordt het beeld geschetst van de kerk als lichaam van Christus. Christus is het hoofd en de kerk zijn lichaam. Johannes 15 en Psalm 80 laten deze verbondenheid en afhankelijkheid zien in het beeld van de wijnstok en de ranken. In Efeze 5 wordt zelfs het beeld gebruikt van de gemeente als bruid. Zo één is de kerk met God. De Bijbel gebruikt in Efeze 2 het beeld van een gebouw of huis en huisgezin. 'De kerk bouwt zichzelf niet, maar de leden van de gemeente laten zich als stenen voor het gebouw inschakelen (1 Kor. 3:9 10, 16; 1 Petr. 2:5), waar Christus zelf de hoeksteen is.'³¹ In 2:19 wordt de gemeente voorgesteld als Gods huishouden (Gr. oikos), zijn huisgenoten, zijn gezin. Verder wordt in het Nieuwe Testament de gemeente vaak geduid met 'broeders' en 'zusters' en gaat het over God als 'Vader', over de geestelijke 'voorvaders' – dat een verwijzing is naar de aartsvaders uit het Oude Testament. Maar ook over 'erfgenamen' – dat een verwijzing is naar de toekomst. Het beeld van een geloofsfamilie gaat terug tot op het Oude Testament. Het volk van Israël wordt hier volk van God genoemd. God als Vader van zonen en dochters (vgl. Deut. 14:1; Jes.16:16; Mal.2:10;).³² Al die verwijzingen uit het Oude- en Nieuwe Testament zijn indirecte verwijzingen naar de kerk als een geestelijke familie. In de geestelijke familie tellen jong en oud evenveel mee. Jong en oud zijn nuttig en nodig. Wij mogen als priesters en koningen zijn (Openbaringen 1 vers 6) en hebben zelfs profetische taken (1 Petrus 2 vers 5 – 10).

Uitwerking kernwaarde

Ideeën voor: Hoe anders doen wat we nu al doen?

Kerkdiensten:

- Bij welke elementen kun je al intergeneratief zijn: het kindermoment, aansteken van de kaars, welkom heten, e.d....

- Bewustwording: denk na over het verschil tussen 'samen apart' / 'samen aanwezig' / intentioneel samen: verbinding, interactie, uitwisseling, dialoog
- Denk na over wat jongeren aanspreekt, welke taal begrijpen zij?
- Zijn er momenten in de dienst waar je al ruimte kunt creëren om verhalen te delen? (jouw verhaal- mijn verhaal- Gods verhaal)
- Waar kan dit een plek krijgen binnen kliederkerk, SHH

Kinder- en jeugdwerk

- Leg het accent op gezinnen. Kunnen we een familieprogramma ontwikkelen (pionieren)
- Ideeën aan laten sluiten bij Kliederkerk (elementen familieprogramma integreren in bestaande)

Hoe leiding wordt gegeven in de gemeente (kerkenraad)

- Zet doelen van de kernwaarden in het beleidsplan en laat het concreet maken door taakgroepen
- Houdt het beleidsplan levend door taakgroepen te laten vertellen hoe ze er handen en voeten aan geven
- Informeer, leg uit, vertel over intergeneratief kerk zijn (Toerusten!)
- Maak een werkgroep waarin alle generaties vertegenwoordigd zijn
- Prioriteit bij jonge gezinnen: vast punt op de agenda (Toekomstgericht: Sterke kerken bestaan uit sterke gezinnen...)
- Denk na over hoe je de verantwoordelijkheid doorgeeft aan jonge generaties
- Denk na over eenvoudig en lichter kerk zijn
- Zorg dat je op de hoogte bent van behoeften en verlangens van alle generaties
- Maak gebruik van specifieke talenten van verschillende generaties
- Denk na over twintigers en de kansen die hier liggen!

Hoe we met elkaar omgaan (cultuur)

- Zorg voor een warme gemeenschap: denk na over welkom heten bij de dienst en bij de koffie. Zorg ervoor dat je een plek bent waar jongeren zich veilig voelen, zich gezien en gekend weten. Geef ruimte, durf te experimenteren en risico's aan te gaan.
- Wil (opzettelijk) intergeneratief zijn als tegenhanger van de fragmentatie in de maatschappij. De kerk is een unieke plek om samen te zijn met 4-6 generaties!
- Denk na over hoe je een 'Voorhof' kunt zijn.

Inzet van de uren van de pastores

- Onderschat de rol van de predikant voor jongeren niet. Geef uren om met hen door te brengen en relatie aan te gaan (samen eten, kampvuuravond o.i.d)
- Denk na over hoe de uren zijn verdeeld in de bediening van verschillende generaties...

Pastoraat

- Denk na over het opbouwen van zorgzame relaties: 5 ouderen om 1 jongere heen.../ hoe kunnen oud en jong voor elkaar van betekenis zijn

Diaconaat / Missionair

- Organiseer activiteiten waarbij alle generaties betrokken zijn: restaurantavond, nacht zonder dak

Bouwen en Ontmoeten

- Organiseer een project 'oud en jong samen' zoals in Boskoop
- Geef een oriëntatiecursus christelijk geloof (René van Loon) voor alle generaties (of de cursus vieren van PKN)
- Denk na over generaties sámen: Bier & Bijbel met oud en jong, gesprekskringen.
- Organiseer een 'generatie avond' waardoor verschillende generaties elkaars 'tijd', geschiedenis, krachten, valkuilen, verlangens en geloof leren kennen
- Organiseer 'opa en oma' avonden waarin zij handvatten krijgen (competenties, zelfvertrouwen) om woorden en taal te vinden voor hun geloofsleven zodat ze dit door kunnen geven aan jongeren, relevant kunnen zijn voor jongeren, antwoord kunnen geven op zingevingsvragen)
- Lees met gemeenteleden boeken als Samen Jong, Bottum Up kerk, De Voorhof, Herkerken...

Aanvullende mogelijkheden

Kerkdiensten

- Nadenken over kerkdienst voor de toekomst, is dit een meer intergeneratieve dienst? Belemmert de vorm (liturgie) nu de boodschap van het geloof waar jonge generaties juist behoefte aan hebben?

Kinder- en jeugdwerk

- Denk na over het opzetten van een familieprogramma en de inzet van het pastoresteam

Kerkenraad

- In gesprek met jonge generaties! Luisteren. Hen mee laten denken
- Paradigmawisseling, cultuurverandering... (niet meer denken in volle kerkdiensten maar in zinvolle geloofsgesprekken, ontmoetingen, het bereiken van jonge mensen)

Diaconaat

- betrek jongeren, bedenk samen projecten, sluit aan bij dertigers

4.4. Kernwaarde 4: Spiritualiteit en verstillings

Externe ontwikkelingen (kernwaardespecifiek)

Demografisch:

Vergrijzing: Een groeiende oudere bevolking kan meer openstaan voor verstillings, zingeving en spirituele verdieping, zeker na pensionering of verlieservaringen.

Individualisering en eenpersoonshuishoudens: Steeds meer mensen leven alleen en hebben behoefte aan plekken van ontmoeting en innerlijke rust.

Economisch:

Toenemende prestatiedruk en burn-outklachten: De focus op productiviteit en succes leidt bij veel mensen tot stress, waardoor de behoefte aan stilte, rust en reflectie toeneemt.

Ongelijkheid en bestaansonzekerheid: Financiële zorgen kunnen mensen juist ook op zoek doen gaan naar hoop, troost en spirituele houvast.

Vermaatschappelijking van welzijn: Meer aandacht voor 'mentale gezondheid' in het publieke domein opent ruimte voor spiritualiteit als onderdeel van welzijn.

Sociaal-cultureel:

Zoektocht naar zingeving en 'slow living': In reactie op een druk en digitaal leven groeit de interesse in mindfulness, rituelen, pelgrimeren en contemplatie – dat sluit naadloos aan bij de kerk als plek van verstillig.

Secularisatie én hernieuwde interesse in spiritualiteit: Hoewel kerkgang afneemt, zoeken mensen wel degelijk naar spiritualiteit – vaak buiten traditionele kaders.

Zie ook artikel in [Volzin](#) over nieuwe monastiek christelijke gemeenschapsvorming

Gemeenschapsverlies: Veel mensen ervaren een gebrek aan echte verbondenheid; de kerk als spirituele gemeenschap kan daarin iets wezenlijks bieden.

Technologisch:

Digitale overprikkeling: Het constante 'aanstaan' door sociale media en technologie roept bij velen de behoefte op aan digitale detox, stilte en fysieke aanwezigheid.

Online spiritualiteit en meditatie-apps: Er is veel animo voor digitale vormen van verstillig (zoals Headspace of meditatie via YouTube) – de kerk kan hierop inspelen met eigen initiatieven.

AI en robotisering: Terwijl technologie menselijke functies overneemt, groeit de vraag naar wat mensen *echt* mens maakt – ziel, bezieling en spiritualiteit dus.

Ecologisch:

Klimaatcrisis en ecologische bewustwording: Veel mensen zoeken naar een diepere verbinding met de natuur en een spirituele basis voor duurzaamheid – stilte, rituelen en aandacht voor de Schepping kunnen hier krachtig in zijn.

Natuur als plek van verstillig: Er is een hernieuwde waardering voor 'buiten zijn' en de stilte van de natuur – waar kerken op in kunnen spelen met buitenvieringen, wandelmeditaties etc.

Politiek-juridisch:

Bezuinigingen op zorg en welzijn: Dat er bezuinigd wordt op zorg en welzijn betekent niet dat er minder noodzaak is hiervoor. Integendeel! Dat betekent dat op andere manieren invulling voor (geestelijke) zorg gevonden moet worden. De kerk kan dan een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van mensen met existentiële vragen.

Wat kunnen we van andere gemeenten leren?

Spoor van Licht

Een monumentale kerk kan worden gezien als heilige ruimte ('sacred space': Rowan Williams) waar mensen bij activiteiten als *Spoor van Licht* in het krachtenveld worden gebracht van de Geest, die een creatieve Verbinder is.

Mensen krijgen op de tweede koopavond van de maand rondom plek van de kerk een kaars aangeboden. Ze worden uitgenodigd die aan te steken in de kerk. Vanaf de ingang van de kerk leidt een spoor van kaarsen mensen naar de plek waar ze hun kaars kunnen branden. Ze kunnen gaan zitten en luisteren naar rustige livemuziek, een gedachte of gebed schrijven, een Bijbeltekst op een kaartje meenemen, een gesprek hebben met een predikant, een zegen ontvangen of gewoon stil zijn en genieten van de met kaarslicht verlichte kerk. Van 19.15 – 20.30 uur is de kerk open. De avond wordt besloten met een kort avondgebed.

Taizémomentjes organiseren

Iedere week verschijnt via onderstaande link een nieuw Taizémomentje van ca. 10 minuten <https://www.youtube.com/channel/UCSsfW5yPGESxHzfOleUH0BQ/videos>

Sobere maaltijden in de Veertigdagentijd

In de Veertigdagentijd eten wij op de vrijdagavonden in de kerk een sobere maaltijd van 18.00 - 19.00 uur. Eerst eten we soep en brood met elkaar, de maaltijd wordt afgesloten met een avondgebed.

Kring van Aandacht

'Aandacht voor elkaar en aandacht voor de wereld'

Elke ... zondag van de maand is er (om ... uur) in de kerk een viering van de Kring van Aandacht. We lezen enkele teksten en zingen een paar vaste liederen. Daarna steken we een kaarsje aan en bidden voor mensen dichtbij en ver weg en voor situaties in de wereld die ons raken. Na afloop van de viering wordt ieder uitgenodigd om een van de mensen of situaties de komende maand bij zich te dragen in aandacht of gebed. Zo helpt de viering van de Kring van Aandacht ons om meer en meer een aandachtige gemeenschap te worden. Wees van harte welkom, iedere ... zondag van de maand (uitgezonderd juli en augustus).

Emmaüswandeling

Elke ... dag van de maand is er om ... uur een Emmaüswandeling van ongeveer 1 uur. De deelnemers trekken een kaartje met een nummer. De nummers 1 gaan met elkaar op pad, de nummers 2, etc. Er zijn ook kaartjes met gespreksonderwerpen, waarop de koppels een kaartje trekken met een onderwerp. Aansluitend wordt er met elkaar nog thee/koffie gedronken.

Wat kunnen we leren vanuit de literatuur?

De literatuur benadrukt dat spiritualiteit en verstillings geen randzaken zijn, maar wezenlijke elementen van kerk-zijn. In een drukke, prestatiegerichte samenleving biedt de kerk een unieke plek voor ontmoeting met God in stilte, gebed en ritueel. Spirituele praktijken helpen zowel individuen als de gemeenschap om het geloof te verdiepen en vanuit verbondenheid met de Geest te leven.

Het boek Christelijke spiritualiteit van Alister McGrath wordt aangegeven dat spiritualiteit gaat over geestelijk leven, wat dat leven drijft en motiveert, wat mensen nuttig vinden om hun geestelijk leven te versterken en te ontwikkelen. "Spiritualiteit is de uitwerking van iemands geloof in zijn of haar werkelijke bestaan - wat ze *doen* met wat ze geloven." Waarbij christelijke spiritualiteit vanuit het protestantisme een bepaalde nadruk legt op het lezen van de Bijbel, privé en openbaar. De prediking is vaak gebaseerd op een reeks bijbellezingen, en de traditionele 'stille tijd' als tijd om persoonlijk de Bijbel te lezen en te bidden naar aanleiding van het gelezene. Er worden ook handreikingen gedaan om interactief een (mystieke) tekst te lezen, waarbij het gaat om de volgende vragen: wie was de schrijver?; voor wie was de tekst bedoeld?; wat is de historische en culturele context van het werk?; welke bijbelse beeldspraak gebruikt de schrijver?; hoe probeert de schrijver mijn mening te beïnvloeden?; wat wil de schrijver mij laten doen?; en tot slot: wat neem ik ervan mee? Verder wordt in het boek Christelijke spiritualiteit ook aangegeven dat het onderwerp 'stilte' eigenlijk een erkenning is van het nooit in woorden kunnen uitdrukken hoe God is. Door stilte kan het verstand en de verbeelding bevrijd worden om zich op God(s aanwezigheid) te concentreren en ruimte te geven aan het wonder.

Nog even terugkomend op de zin "Spiritualiteit is de uitwerking van iemands geloof in zijn of haar werkelijke bestaan - wat ze *doen* met wat ze geloven." Een heel down-to-earth-uitwerking van geloof in het leven van alledag vind je bijvoorbeeld in de Benedictijnse spiritualiteit. In het boek 'Een levensregel voor beginners - Benedictijnse spiritualiteit voor het dagelijks leven' van oblaat Wil Derkse vind je even eenvoudige als - voor ons westerlingen - toch soms moeilijk in de praktijk te brengen Benedictijnse richtlijnen voor een heilzaam leven. Bijvoorbeeld dingen doen met je volle aandacht, ook de voor ons vaak 'onbelangrijke' zaken, zoals het doen van de dagelijkse afwas. Ook dat is ter ere van God. Tish Warren, een Anglicaans priester in Noord Amerika werkt dit in haar boek 'Liturgie voor het alledaagse' op een vergelijkbare manier uit. In het hoofdstuk 'E-mail checken' schrijft ze onder andere: Het christelijk geloof leert dat al het werk dat niet immoreel of onethisch is deel uitmaakt van Gods koninkrijksmissie. Deze visie - onze identiteit als gezegende en gezonden mensen - moet gestalte krijgen in de kleine routines van ons dagelijks werk en roeping, als we naar een vergadering gaan, onze mail checken, eten koken voor onze kinderen of het gras maaien.

Wat kunnen we leren van experts?

We hebben twee predikanten met veel ervaring op dit gebied benaderd.

Ds. Piet van Veldhuizen (Hendrik Ido Ambacht) en ds. Elizabeth Postoresteam.

Piet van Veldhuizen heeft aangegeven dat hij geen extra opmerkingen heeft bij onze uitwerking, die hij behoorlijk compleet vindt.

Elizabeth Post vindt het een indrukwekkend stuk en benadrukt daarnaast nog eens extra het belang van stilte, in de mystiek wordt naast het Woord ook de Stilte als heilig en goddelijk ervaren.

Verder wijst zij op het volgende:

Er is een prachtige tekst uit de mystieke literatuur, deze is van Teresa van Avilla:

Buiten jezelf hoeft je Mij niet te zoeken,

want om Mij te vinden
zal het genoeg zijn Mij alleen maar te roepen.
Ik zal dan zonder talmen naar je toekomen,
want Mij moet je zoeken in jezelf.

Wat lezen we in de Bijbel over deze kernwaarde?

De zachte stem van God

“in de windvlaag niet... in de aardbeving niet ... in het vuur niet ... maar in het gefluister van een zachte bries.” – 1 Koningen 19:11-12

Elia ontmoet God niet in spektakel, maar in gefluister. De Bijbel leert dat God zich vaak juist laat vinden in de zachte, stille momenten. Dat vraagt oefening in luisteren.

Innerlijke rust in God

“Alleen bij God vindt mijn ziel haar rust, van Hem komt mijn redding.” – Psalm 62:2

Een diep bijbels thema is rust vinden in God. Niet door prestaties of uiterlijkheden, maar door innerlijke overgave. De ziel komt tot rust bij Hem – dat is de essentie van geestelijke verstillings.

Jezus zocht de stilte op

“Hijzelf trok zich geregeld terug op eenzame plaatsen om er te bidden.” – Lukas 5:16

Jezus zelf leefde vanuit verstillings. Hij zocht bewust de eenzaamheid op om zich af te stemmen op de Vader. Zijn voorbeeld laat zien dat geestelijke verdieping tijd en stilte vraagt.

Leven naar de Geest

“Als we leven door de Geest, laten we de Geest dan ook volgen.” – Galaten 5:25

Spiritualiteit is in de Bijbel geen vaag gevoel, maar een levenshouding: afgestemd zijn op de Geest van God. Dat vraagt om ruimte maken voor zijn/haar leiding – in gebed, stilte, en gezamenlijk luisteren, maar ook in ons doen en laten in het leven van elke dag.

Samen God zoeken

“Eensgezind wijdden ze zich aan het gebed, samen met de vrouwen en met Maria, de moeder van Jezus, en met zijn broers.” – Handelingen 1:14

De vroege gemeente leefde vanuit gezamenlijke spiritualiteit: gebed, aanbidding, stilte en luisteren naar Gods Geest. Ook vandaag kan de kerk die ruimte weer creëren.

Uitwerking kernwaarde

Deze kernwaarde bestaat uit twee termen die op heel veel manieren (kunnen) worden uitgelegd. In de toelichting van de kernwaarde ligt het accent op het ‘op adem komen’ en het ‘afstemmen op God om het werk van de Geest ruimte te geven’.

Het woord spiritualiteit stamt af van spiritus – geest, wind, adem. Dat ‘op adem komen’ is dus mooi gekozen. Maar bij spiritualiteit gaat het ook over ‘in beweging gezet worden’, leven vanuit de Geest. In het boek ‘Christelijke spiritualiteit’ van Alister McGrath staat o.a. “spiritualiteit gaat om de kracht die het leven van gelovigen bezielt en die hen

ertoe aanzet de kiem van hun geestelijk leven te laten groeien en te perfectioneren” en “spiritualiteit is de uitwerking van iemands geloof in zijn of haar werkelijke bestaan – wat men *doet* met wat men gelooft”.

Bezield leven valt in de hectiek van alle dag, in deze woelige wereld, niet mee. Dat vraagt om het steeds weer bewust afstemmen op God, op zijn/haar Geest. Daarvoor is verstilling onontbeerlijk. En ja, dan gaat het ook om letterlijk stil worden – voor bijvoorbeeld meditatie of gebed. Maar verstilling kan veel breder worden gedeut: tijd nemen voor bezinning, stilstaan bij de kleine en grote dingen in het leven, bewust leven, met aandacht de dagelijkse dingen doen, oefenen in het ontdekken van God in alles en iedereen om ons heen.

De uitwerking van deze kernwaarde houdt dan in het bevorderen van de voorwaarden om geraakt te kunnen worden door de Eeuwige, geïnspireerd te kunnen worden door zijn/haar Geest om te leven als Gods kind in navolging van Jezus. Als individuele gelovige én als Emmaüs-gemeente, als deel van de wereldwijde gemeente van Christus.

Ideeën voor: Hoe anders doen wat we nu al doen en aanvullende ideeën

Kerkdiensten:

Aandacht vragen voor de **lengte van het stil gebed** dat de ouderling die welkom uitspreekt begeleidt bij de start van de diensten. Het stil gebed is nu soms erg kort. Stilte leren waarderen, niet als leegte, maar als heilige ruimte.

Het opnieuw inregelen van de **avonddiensten** biedt ruimte voor meer andersoortige diensten met aandacht voor spiritualiteit en verstilling.

Meditatieve diensten één keer per jaar ook in de ochtenddienst organiseren.

Taizévieringen in de Ontmoetingskerk organiseren, daar leent de ruimte zich voor.

Iona-vieringen opzetten

Lectio Divina-dienst: Klassieke vorm van bijbellezen in vier stappen: lezen, overdenken, bidden, stil zijn. Dit kan ook tijdens een kerkdienst met een verstild karakter. Nadruk ligt op luisteren naar het Woord met het hart i.p.v. met het hoofd.

Vespers organiseren

Kinder- en jeugdwerk

Geef in het kinder- en jeugdwerk ook aandacht aan stilte, creativiteit en individuele spiritualiteit. Het jeugdwerk kan naast actieve activiteiten ook gericht worden op geestelijke verdieping, met aandacht voor de innerlijke reis en rituelen die jongeren helpen om zich in stilte met God te verbinden. Gemeenschapsvorming, spirituele begeleiding en missionair diaconaat kunnen geïntegreerd worden met verstilling, zodat jongeren leren om aanwezig te zijn voor elkaar in rust en reflectie.

Inrichting en gebruik van het gebouw, zowel Ontmoetingskerk als Lutherkerk

De kerk als sacrale ruimte, welke plek in de kerk (letterlijk) wordt als het meest belangrijk ervaren en moet dus centraal komen te staan bij de inrichting van het gebouw?

Openstelling van het gebouw voor vesper/lauden?

Lutherkerk als plek in het centrum van het dorp, kan deze op vrijdagavond tijdens koopavond open?

Alternatief voor kaarsjes branden in verband met brandgevaar?

Om de kerk als plek van rust, bezinning en geestelijke verdieping te laten functioneren, vraagt de inrichting om een sfeer die uitnodigt tot stilte, gebed en ontmoeting met God. Dit betekent:

Rustige, natuurlijke uitstraling met warme kleuren, zachte verlichting en weinig visuele prikkels.

Ruimte voor stilte en gebed, bijvoorbeeld in de vorm van een meditatiehoek of stiltekapel.

Flexibele inrichting, met stoelen in plaats van vaste banken en ruimte voor rituele elementen zoals kaarsen, een schaal met water of een gebedsmuur.

Verbinding met de natuur, via natuurlijke materialen binnen of een stilteplek buiten.

Ondersteunende symboliek en muziek, waarbij eenvoud, verstillings en beleving centraal staan

Deze elementen helpen om het kerkgebouw niet alleen functioneel, maar ook spiritueel betekenisvol te maken voor wie binnenkomt – gelovig of zoekend.

Hoe leiding wordt gegeven in de gemeente (kerkenraad)

Leiderschap als geestelijk luisteren dus niet alleen sturen en regelen, maar ook *luisteren naar God, elkaar en de gemeente*. Tijd nemen voor gebed en stilte voorafgaand aan of tijdens vergaderingen. En verder open staan voor de leiding van de Geest, ook als dat betekent dat processen langzamer of omzichtiger verlopen.

Bij besluitvorming toetsen in hoeverre het besluit bijdraagt aan het invullen van de missie en de kernwaarden

Hoe we met elkaar omgaan (cultuur)

Cultuur gaat over hoe mensen zich gedragen, hoe ze met elkaar omgaan, wat 'normaal' is, en wat je aanvoelt als je binnenkomt. En als *verstilling en spiritualiteit* serieus genomen worden, dan schept dat een andere toon en sfeer dan in een puur organisatorisch of activiteitgericht kerkklimaat.

Rituelen, symbolen en spiritualiteit krijgen een natuurlijke plek in het gemeenteleven.

Gemeentelieden worden aangemoedigd om innerlijk te groeien, niet alleen actief te zijn.

Er is een diepe erkenning dat je als mens niet wordt afgerekend op prestaties, maar mag bestaan in Gods genade. Mensen die moe, zoekend of kwetsbaar zijn voelen zich welkom.

De sfeer is inclusief, zacht en geestelijk veilig.

Inzet van de uren van de pastores

De kernwaarde *spiritualiteit en verstillings* vraagt om pastores die zelf leven vanuit rust, bezinning en geestelijke aandacht. Om dat mogelijk te maken, moet de werkdruk in balans zijn en de taakverdeling gericht zijn op hun kernopdracht: geestelijke begeleiding, prediking en gebed. Organisatorische taken en projectdruk moeten waar mogelijk worden gedeeld of overgedragen. Zo ontstaat er ruimte voor pastores om deze kernwaarde niet alleen te ondersteunen, maar werkelijk voor te leven.

Geld / financiën

Er kunnen meer investeringen gevraagd worden in langdurige vorming en geestelijke zorg en daarmee **een grotere behoefte aan structurele middelen** voor begeleiders, ruimte en materialen voor geestelijke diepgang.

Er kunnen **kosten zijn voor het inrichten van stilte- of gebedsruimtes**. Maar ook voor het vergroten van de capaciteit van een keuken om meer mogelijkheden te bieden voor bijvoorbeeld gezamenlijke maaltijden.

Diaconaat / Missionair

De kernwaarde spiritualiteit en verstillings geeft het diaconale en missionaire werk een andere toon. Niet activiteit of overtuiging staan centraal, maar aanwezigheid, bewogenheid en geestelijke ruimte. De gemeente wordt een plek waar mensen tot adem kunnen komen – juist daar ligt haar diaconale en missionaire kracht in deze tijd.

In plaats van vooral ‘doen’, ontstaat diaconaat als een vrucht van innerlijke bewogenheid. De verstillings helpt om werkelijk te zien wie kwetsbaar is, om ruimte te maken voor de ander zonder haast of oordeel. Meer aandacht voor nabijheid dan voor projecten: presentie, luisteren, tijd nemen.

Rituelen en gebed rond zorg en nood krijgen meer plek (bijv. gebedsmomenten voor de wereld, kaarsen voor situaties in de buurt).

Bewust vertragen in plaats van snel ‘oplossingen bieden’: ruimte voor de ander om echt gehoord te worden.

Missionair door gastvrijheid en stilte: mensen mogen binnenkomen zoals ze zijn, zonder druk of dogma.

Laagdrempelige vormen van geloofsontmoeting: stiltevieringen, kaars aansteken, pelgrimswandeling, stiltekapel. Zoals stiltewandelingen met wijkbewoners, koffiemomenten met ruimte voor een gebed, open kerken voor wie even tot rust wil komen.

Bouwen en Ontmoeten

Het gaat dan niet om ‘kennis overdragen’, maar om ruimte maken voor ontmoeting, reflectie, aandachtig leven, zingeving en geestelijke groei. Activiteiten als lezingen over stilte, meditatie, workshops rond bijbellezen m.b.v. Lectio divina en pelgrimsverhalen bieden laagdrempelige, betekenisvolle vormen om samen te groeien in aandacht, innerlijke rust en verbondenheid met God. Maar ook het organiseren van kloosterweekenden en/of (stilte)wandelingen passen in dit thema.

Het organiseren van het geloofsgesprekken over spiritualiteit: wat versta jij daaronder en wat betekent dit voor jouw leven van alledag?

4.5. Randvoorwaardelijke zaken Visie Emmaüs

Een opsomming van ideeën voor de invulling van randvoorwaardelijke zaken in Emmaüs, nodig om de uitwerking van de missie en de kernwaarde mogelijk te maken.

Geld:

- Creatieve fondsenwerving / meer via gebouwen / projectsubsidies / kerkbalans aan projecten en algemene gelden?
- Verhuur stimuleren in alle gebouwen (ook schoonmaak inhuren?)
- Geld voor pioniersinitiatieven
- Geld voor pioniersplannen hangt af van de plannen die uiteindelijk door de pioniersteams ontwikkeld gaan worden en komen later terug bij de kerkenraad.
- Specifiek iemand of 2 personen vragen die aan de slag gaan met fondsenwerving voor bestaande en pioniersactiviteiten. Denk ook aan een meer creatieve/projectmatige kerkbalans. Onderbrengen bij B&F.
- Verhuur meer gaan organiseren. Dit levert extra geld op waar we ook vervolgens iemand uren voor kunnen aanstellen / extra uren kunnen geven om dit te coördineren. Ook onderbrengen bij taakgroep B&F.
- Maak afspraken binnen Emmaus over of het geld van de BOC en van de kringloopwinkel dat Emmaus ontvangt ook te besteden is aan de pioniersinitiatieven. Dit zou een stevige jaarlijkse financiële basis kunnen bieden voor deze initiatieven.

Organisatiestructuur:

- Lichtere kerkenraad? Alle taakgroepen vertegenwoordigd? 1 predikant, 2 ouderlingen, 2 kerkrentmeesters en 2 diakenen is het minimum.
- Termijn mag wel korter voor ambt, mits vastgelegd in plaatselijke regeling
- Hoe zit het met de afvaardiging van taakgroepen aan de kerkenraad?

Taakgroepen:

- Nieuwe taakgroep fondsenwerving?
- Nieuwe taakgroep per pioniersteam? Kerk voor het dorp / missionair?

Mogelijke redenen om evt. Kerkenraad te veranderen:

- Niet iedereen is een bestuurder en past in een kerkenraad.
- 22 naar 15 mensen, 7 mensen kunnen weer andere rol vervullen (VZ, Scriba, pastoresteam, 2 diakenen, 2 rentmeesters, 1 afvaardiger van overige 6 taakgroepen)
- Besluitvaardiger kerkenraad met minder mensen.

Evt. opnemen dat we kerkenraadsleden vragen voor 2 jaar. Dan volgt een evaluatiegesprek met de mogelijkheid om te stoppen of met 2 jaar te verlengen.

Idee: 1 of 2 gastkerkenraadsleden van tussen de 16 en 20 jaar die een jaar meelopen met de kerkenraad om dit te ervaren. Afwegen of je ze wel of niet wil bevestigen in het ambt. Dit kan ook voor een periode van een jaar.

Taakgroep:

- Per pioniersteam een taakgroep maken. Dit heeft te maken met een eigen cultuur en zeker in de opstartfase zullen er veel afspraken gemaakt moeten worden over hoe het project vorm te geven.

Monitoring beleid:

- Hoe afstemming tussen taakgroepen en kerkenraad?
- Hoe evalueren we?
- Hoe uitvoering beleid borgen?
- Kaders meegeven aan taakgroepen vanuit kerkenraad
- Jaargesprek per taakgroep, twee kerkenraadsleden voeren dit gesprek met de taakgroep en gebruiken hiervoor allemaal hetzelfde format.
 - Wat waren de kaders?
 - Wat is er mee gedaan? Wat ging goed? Wat was een uitdaging?
 - Waar gaan we het komende jaar mee aan de slag? Wat zijn hierbij de kaders vanuit de kerkenraad en de plannen vanuit de taakgroep.
 - Wat is hiervoor nodig vanuit de taakgroep. Denk aan financiën, gebouw, menskracht, toerusting etc.
 - Er volgt een terugkoppeling in de kerkenraadsvergadering van het gesprek.
 - Mocht het zo zijn dat een taakgroep geen kerkenraadslid in de kerkenraad heeft, dan krijgt de taakgroep een kerkenraadslid toegewezen als aanspreekpunt.
- Vanuit elke taakgroep zit iemand in de kerkenraad.

Gebouwen:

- Wat nodig voor pionieren en Kerkzijn in Ontmoetingskerk?
 - Grote keuken
 - Eetzaal die makkelijk schoon te houden is, te verhuren is en waar maaltijden voor de gemeente en voor de buurt / projectinitiatieven kunnen worden georganiseerd
 - Denk bij het inrichten van de bijzalen vooral na over multifunctionaliteit, evt. Met verrijdbare kasten/meubels zodat elke ruimte voor een specifieke doelgroep geschikt gemaakt kan worden. En ook deze ruimtes makkelijk kunnen worden verhuurd.
 - Evt. wat kleinere kerkzaal met centraal liturgisch centrum. Dit is goedkoper qua energie. En de ruimte die vrijkomt kan weer voor andere doeleinden ingezet worden. Zorg ook dat de kerkzaal ook makkelijk verhuurd kan worden. Banken uit de kerk, stoelen erin. Dit maakt de zaal ook meer geschikt voor bijv. Kliederkerk of andersoortige vieringen.
 - Parkeerplaatsen gaan al weg. Er komt een speeltoestel voor de kinderen. Meer fietsenstalling.

- De ruimtes die van buiten toegankelijk zijn vaker proberen te verhuren. Zorg dat de tussendeur van die ruimte naar de rest van het gebouw goed op slot kan.
- We gaan proactief het gesprek aan met het Evertshuis om te zien waar we evt. Ruimtes kunnen verhuren. Dit kan betekenen dat er ruimtes geluidsdempend gemaakt moeten worden.
- Idee: het is misschien ook interessant om te onderzoeken of de gallerijen afgesloten kunnen worden. Bijv. die bij het orgel. Losse ruimtes die van buiten toegankelijk zijn en verhuurd kunnen worden. Scheelt ook in stookkosten voor kerkzaal.
- Wat nodig voor pionieren in Lutherse Kerk? Rustig opbouwen?
 - Kapelletje, vaker in de week open, misschien met eigen toegangsdeur, zodat niet de hele kerk open hoeft te zijn en verwarmd hoeft te worden.
 - Banken eruit, dit gebouw heeft dan zoveel meer mogelijkheden, zeker wanneer hier projectactiviteiten gaan plaatsvinden of wanneer je het wilt gaan verhuren.
 - Keuken zo inrichten dat hier ook gekookt kan worden en in de ruimte gegeten kan worden met kleine groepen tot 12-15 personen.

Uren van het pastoresteam:

- Hoe is het nu? Annelene 28 uur, Arjo 24 uur, Marianne 20 uur
- Wat is er nodig?
 - Uren op projectinitiatieven?
 - Uren per kernwaarde?
 - Toerusten van gemeenteleden, meer tweedelijnswork?
 - Waar evt. op besparen?
 - In afstemming met het pastoresteam, maar de kerkenraad maakt uiteindelijk de keuze
- Evaluatie met pastoresteam meenemen
- Pastoresteam heeft urenoverzicht van waar ze hun uren aan besteden
- Pastoraat: Samenbrengen van mensen op thema (doelgroepenpastoraat, rouwgroepen, jaarthema 'alle mensen bezoeken die 50 worden'). Niet extra investeren in extra uren 1 op 1 uren. Inzichtelijk maken hoe andere gemeenten hier keuzes in maken en naast ons eigen beleid leggen om te kijken hoe we hierop scoren.
- Extra mogelijke taken:
 - Toerusting van gemeenteleden, kerkenraad en taakgroepen. Kijken of het binnen huidige uren kan. In jaargesprek bespreken of hier extra uren voor nodig zijn. Eerst even aankijken.
 - Projectplannen: We neigen meer naar een tweedelijns betrokkenheid van een professional die het team van vrijwilligers aanstuurt en toerust. Afhankelijke van de plannen die ontstaan worden er wel of geen uren toegekend. Rond december/januari 2026 is bekend of en welke projectplannen een vervolg krijgen.

Dan wordt samen met het projectteamteam de verdere inhoud van de plannen ingevuld, inclusief begroting en benodigde uren van een professional. Deze plannen komen weer langs de kerkenraad.

Toerusting gemeenteleden en pastoresteam:

- Verschil tussen vorming en toerusting op inhoud en op taak
- Wat kan het pastoresteam hierin betekenen in toerusting van gemeenteleden
- Toerusting op kernwaarden kan misschien bij B&O worden belegd
- Toerusting op taak ook nodig, waar beleggen? Raakt ook aan gaven ontdekken en inzetten in de gemeente. Leerreis ontwikkelen? Eerste verkenning met bijv. cursus, dan meelopen bij verschillende dingen en dan toegerust worden voor die specifieke taak.
- Elk jaar terug laten komen bij jaargesprek met taakgroepen om te kijken of er training nodig is. Dit kan breder zijn dan de leden van de taakgroep zelf en zich ook richten op gemeenteleden. Bijv. toerusting voor bezoekdames of het jeugdwerk.
- Richtlijn is, kijk wat er landelijk vanuit PKN of organisaties wordt aangeboden. Is er niets te vinden of is het erg duur, dan kunnen we ook een ZZP'er inhuren of kijken of het pastoresteam zelf een training kan geven. Het gaat niet alleen over kennis, maar ook over vaardigheden en attitude. Samen vormen deze 3 een competentie.
- Inhoudelijke toerusting op het vlak van de 4 kernwaarden is nodig voor kerkenraad en taakgroepen. Wat vervolgens weer zijn weerslag heeft op de gemeente. Hoe dit concreet vorm te geven is nog niet concreet bedacht.
- Idee: leerreis ontwikkelen in de gemeente om binnen de gemeente hun gaven en talenten te ontwikkelen. Richt zich met name op de wat jongere gemeenteleden. Misschien is de groep niet groot genoeg om dit te doen.

Communicatie/presentaties:

- Website: wat verouderd, maar wel functioneel. Willen we hier wat anders mee?
 - Evt. portal om daar stukken te vinden voor kerkenraadsvergadering.
 - Er is een mogelijkheid om eigen URL's aan te maken. Handig om te weten voor projectinitiatieven die misschien een eigen website willen gezien het andere taalveld van de doelgroep.
 - Een sessie plannen met mensen uit de gemeente die betrokken zijn bij diverse communicatiemiddelen als website, app en Kerkmag om een gezamenlijk communicatieplan te ontwikkelen.

5. Het vervolg

De visiegroep heeft op basis van de missie, de kernwaarden en de uitgewerkte plannen per kernwaarde een kernplan voor het vervolg opgesteld waar de kerkenraad en de taakgroepen mee aan de slag kunnen. Daarbij zijn ook keuzes gemaakt. We kunnen niet alles (tegelijk). Bij het maken van die keuzes is ook nadrukkelijk gezocht naar de samenhang tussen activiteiten en plannen zodat ze zoveel mogelijk het realiseren van de kernwaarden mogelijk maken. Verschillende activiteiten en plannen raken meerdere kernwaarden. Het kernplan is te vinden op de website van Emmaüs (link toevoegen).

De visiegroep wil daarbij wel inspireren en richting geven, maar niet alles dichttimmeren. Ook realiseren we ons dat we in een rijdende trein zitten, er gebeurt al heel veel op het moment. De nieuwe richting betekent zeker niet dat we ineens overal mee moeten stoppen nieuwe dingen moeten gaan doen. Verandering kost tijd. In dit kernplan zijn wel een aantal uitgangspunten, richtlijnen en kaders geformuleerd die meer richting geven aan het *hoe* en *wat*.

Uitgangspunten

- Het gaat om het bouwen van relaties
- Waar worden we enthousiast van? Als we geen mensen kunnen vinden die iets willen gaan dragen, dan gaan we iets niet doen. Laat bloeien wat we in huis hebben, laat liggen wat doodbloedt.
- We waarderen eigen initiatief van gemeenteleden om de kernwaarden binnen de gemeente gestalte te geven en zoeken mee naar hoe een idee verder te brengen
- Organiseer zo licht als mogelijk is om je doel te halen
- We gebruiken begrijpelijk Nederlands

Richtlijnen/kaders voor verdere uitwerking

- Lees de eerder genoemde uitgangspunten en pas deze toe op jullie taken
- Beoordeel in hoeverre de kernwaarden een plek krijgen bij de invulling van jullie taken
- Bekijk wat er misschien wel kan stoppen of lichter georganiseerd kan worden
- Zoek waar mogelijk zoveel mogelijk naar een diversiteit aan geloofsbelevingen en leeftijden binnen de samenstelling van de leden van jouw taakgroep
- Denk na over hoe je als lid van de taakgroep cultuurdrager kunt zijn van de kernwaarden. Als taakgroeplid heb je een voorbeeldfunctie als het gaat om het uitdragen van waar we voor staan.
- Binnen de gemeente is er ruimte om leeftijdsgenoten en gelijkgestemden in geloofsbeleving te ontmoeten (bijv. In diensten, activiteiten of gespreksgroepen) tegelijkertijd zoeken we naar manieren om de verbinding te leggen en te verdiepen tussen generaties en mensen met een verschillende geloofsbeleving.
- We zoeken zoveel mogelijk naar hoe we binnen het bestaande kerkenwerk ruimte kunnen geven aan de kernwaarden, soms kan het echter inspirerend zijn om aanvullende projecten te organiseren (bijv. Project Paulus).

- Neem de tijd voor bezinning, symboliek en rituelen voorafgaand aan de vergaderingen en/of op andere momenten en samenkomsten.
- Voor elk van de vier kernwaarden wordt in het kalenderjaar 2026 een toerusting georganiseerd door de kernwaarde-eigenaar

Naast deze richtlijnen en kaders worden vanuit de uitgebreide plannen zoals die in het vorige hoofdstuk zijn beschreven nog specifieke aanvullende punten meegegeven aan de kerkenraad en de taakgroepen en een aantal concrete nieuwe plannen.

Tot slot bevat dit kernplan adviezen met betrekking tot organisatorische aspecten.

Vervolgstappen:

Als vervolgstappen zijn gedefinieerd met grofweg de volgende tijdlijn:

September 2025

- Gesprek met Pastoresteam
- Gesprek met Klankbordgroep
- Gesprek met de Kerkenraad

Oktober 2025

- Gesprek met de taakgroepen

November 2025

- Gemeenteavond

November/december 2025

- Verwerken van aanpassingen

Januari 2026

- Definitief vaststellen van het plan door de kerkenraad